

Salgına Dirençli Toplum Yaratmada Sosyal Bilgiler Eğitiminin Rolü¹

Hatice Kübra, YILDIRIM, Anadolu Üniversitesi, kubra913@anadolu.edu.tr, Türkiye

²Erdoğan, KAYA, Anadolu Üniversitesi, erkaya@anadolu.edu.tr, Türkiye, 0000-0002-3930-7937

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
Geliş: 22.05.2025 Kabul: 30.06.2025 Makale türü: Araştırma makalesi	Sosyal Bilgiler dersi, içerik ve amaçları doğrultusunda, öğrencileri yaşadıkları çevreye ve ülkeye duyarlı, etkili vatandaşlar olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, salgın gibi biyolojik afetlerin toplumsal yaşama etkileri yalnızca fen bilimlerinin değil, sosyal bilimler de çalışma alanına girmekte ve bu tür olayların çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu araştırma afete hazırlık eğitimi kapsamında salgınlar ile baş etmede Sosyal Bilgiler eğitiminin rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilindeki bir ortaokulda ölçüt örnekleme seçilen 18 öğrenci ve 5 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veriler öğrenci ve öğretmen yarı yapılandırılmış görüşme formu ve karikatür çizimleri aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin salgın sürecinde toplumsal kurallara uyum, hak ve sorumluluk bilinci, iletişim becerileri ve medya okuryazarlığı gibi alanlarda Sosyal Bilgiler dersiyle bağlantı kurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda birey ve toplum ile Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanlarından yararlandıkları belirlenmiştir. Öğretmenler ise salgının hayatla doğrudan ilişkili olması, disiplinler arası yaklaşım ve dersin sözel yapısının Sosyal Bilgiler dersinin salgındaki rolüne katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Öte yandan, salgınla ilgili ders içeriğinin eksikliği ve ders saatlerinin yetersizliği gibi sorunlar dile getirilmiş, programın ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırma bulguları, afetlerle baş etme sürecinde bilinçli bireyler yetiştirmek amacıyla Sosyal Bilgiler eğitiminin önemini ortaya koymakta ve ilgili öğrenme alanlarının etkin kullanımına işaret etmektedir. Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak araştırmacılara ve uygulamaya yönelik öneriler sunulmuştur.
Atıf	Anahtar kelimeler: Salgın, sosyal bilgiler eğitimi, afete hazırlık eğitimi, direnç Yıldırım, H. K., & Kaya, E. (2025). Salgına dirençli toplum yaratmada sosyal bilgiler eğitiminin rolü. <i>International Journal of Progression and Development in Education</i> , 3(1), 46-76. https://doi.org/10.5281/zenodo.15777293

The Role of Social Studies Education in Building a Pandemic-Resilient Society

Hatice Kübra, YILDIRIM, Anadolu University, kubra913@anadolu.edu.tr, Türkiye

Erdoğan, KAYA, Anadolu University, erkaya@anadolu.edu.tr, Türkiye, 0000-0002-3930-7937

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 22.05.2025 Accepted: 30.06.2025 Article type: Research article	The Social Studies course aims to educate students as active citizens who are sensitive to their environment and country. In this context, the social effects of biological disasters such as pandemics are not only a concern of natural sciences but also of social sciences, requiring a multidimensional approach. This study investigates the role of Social Studies education in coping with pandemics within the scope of disaster education. A basic qualitative research design was adopted. The study group consisted of 18 students and 5 teachers selected through criterion sampling from a middle school in Ankara. Data were collected using semi-structured interview forms tailored for students and teachers, as well as student-created cartoons. Descriptive analysis was employed to interpret the data. The findings indicated that students linked the Social Studies course to pandemic-related themes such as compliance with social rules, awareness of rights and responsibilities, communication skills, and media literacy. It was found that students particularly benefited from the “Individual and Society” and “Science, Technology and Society” learning domains. Teachers noted that the pandemic’s relevance to real life, the interdisciplinary nature of the course, and its verbal structure supported the course’s effectiveness in addressing pandemic-related issues. However, they also emphasized the lack of specific content on pandemics and the insufficiency of class hours, suggesting the need for curricular improvement. Overall, the findings highlight the importance of Social Studies education in raising disaster-aware individuals and underline the necessity of using relevant learning domains effectively. Recommendations are offered for researchers and practitioners.
	Keywords: Pandemic, social studies education, disaster preparedness training, resilience

¹ Bu çalışma, birinci yazar tarafından hazırlanan ve ikinci yazar tarafından danışmanlığı yapılan “Salgın ile Baş Etmede Sosyal Bilgiler Eğitiminin Rolü” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. (This study was reproduced from the master's thesis titled "The Role of Social Studies Education in Coping with Pandemics", prepared by the first author and supervised by the second author.)

² Sorumlu yazar (Corresponding author)

GİRİŞ

Tüm canlıların ortak yaşam alanı olan dünya; üzerinde yaşayan canlıların hayatını hem etkilemiş hem de bu canlıların faaliyetlerinden etkilenmiştir. Öyle ki olumlu veya olumsuz tüm faaliyetler karşılığını doğadan almıştır. İnsanların doğada var olan kaynakların tek sahibi olduğunu düşünmesi ve buna bağlı olarak gerçekleştirdiği faaliyetler, yanlış tüketim kültürü, var olan kaynakların dengesiz kullanılması, canlıların ortak yaşam alanı olan yerküreyi olumsuz etkilemiştir. Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak da bilinçsiz üretim ve tüketimin sonucunda oluşan çeşitli çevre sorunları da hızla yayılmıştır (Tuncel, 2017). Bunlar artık yıkıcı etkiye sahip olan afetler haline gelmişlerdir (Derman, 2020). Meydana gelen sorunlardan bazıları kendini doğal afet şeklinde gösterebilmektedir. Bu doğal afetler ise; jeolojik, iklimik, biyolojik, sosyal ve teknolojik afetler şeklinde sınıflandırılabilir (AFAD, 2022). Biyolojik afet sınıfına giren salgınlar geçmişte ve günümüzde insan hayatının hemen her alanında büyük etkiye sahip olmuştur.

Salgınlara yol açabilen virüsler, yaklaşık 3,8 milyar yıldır dünyada varlıklarını sürdürmektedir. Bu organizmaların büyük bir kısmı, insan sağlığı üzerinde doğrudan olumsuz bir etki oluşturmazken ekosistem dengesi ve biyolojik çeşitliliğin korunmasında önemli roller üstlenmektedir. Ancak çok nadir de olsa insan sağlığı açısından tehlikeli hale gelebilecek şekilde dönüşen Patojenik bakteriler bulunmaktadır. Bunların insanlara ulaşımı etkileşimde olunan doğa yoluyla gerçekleşmektedir. Ekosistemin bozulmasına yol açan çevresel tahribat ile yasa dışı yaban hayvan ticareti gibi faaliyetler, doğrudan insan kaynaklı eylemler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Farklı türlerin sağlıksız ve denetimsiz koşullarda bir araya getirilmesi ise patojenik mikroorganizmaların hayvanlardan insanlara geçiş riskini artırmakta; bu durum, hayvansal hastalıkların yayılmasında önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir (WWF, 2020).

Her olay gibi salgınların da çeşitli neden ve sonuçları vardır. Bunlardan bazıları; hijyenin göz ardı edildiği durumlardır. Savaş ortamları bu duruma örnek gösterilebilir (Derman, 2020). Bununla birlikte toplumun farklı inanç ve kültürlerinin yansıması haline gelen yaşam şekilleri (Özden ve Özmat, 2014), iklim değişikliği etkeninin vektörler üzerindeki etkisi (Kilpatrick ve Randolph, 2012a) ve çevrenin bilinçsizce tahribatı, canlıların yaşam alanına orantısız müdahaleler de ekosistemin bozulmasına ve çeşitli dengesizliklere neden olmuştur. Bununla birlikte canlılar kendini yaşamlarını devam ettirebilmek için farklı yollar aramıştır. Canlıların bu arayışları ise hastalıkların oluşması ve yayılmasında etkili olabilmektedir.

İnsan geçmişten bugüne salgın gibi birçok afetle baş etmeye, direnç geliştirmeye çalışmıştır. Bu süreç insanları oldukça zorlamıştır. Maddi kayıpların yanı sıra büyük oranda can kaybı yaşanmıştır. İnsanları maddi kayıplardan ziyade yaşanan can kayıpları derinden sarsmıştır. Bu durumun üstesinden gelmek isteyen ülkeler çeşitli önlemler ve yöntemler geliştirmiştir. İnsanların ruhsal sağlığını, sosyal, kültürel ve ekonomik buhrandan kurtarmak için yürütülen yöntemler bir örnek teşkil etmiştir. Benzer durumlarda mücadele ederken bu birikimden faydalanılmaktadır (Tunç ve Atıcı, 2020). 21. Yüzyılda yaşanan yeni

salgın felaketi, psikolojiyi, eğitimi, ekonomiyi, kamusal yaşamı ve kısacası tüm toplum hayatını derinden etkilemiştir (Koncu ve Ökten, 2021).

Sosyal bir kurum olan eğitimin amaçlarına bakıldığında bireyi yalnızca bilgi ile donatmak değil aynı zamanda ait olduğu toplumu yüceltmek ve sosyal anlamda gelişip sosyalleşmesini sağlamaktır (Şanlı, 2007).

Bu çok yönlü etkiye sahip olan salgın olgusu ile baş etmede bahsedildiği üzere pek çok yöntem kullanılmıştır. Bundan sonra da bundan birikimli olarak yararlanılmaya devam edilecektir. Bu tür durumlarla baş etmenin bir yolu da eğitimden geçmektedir.

John Dewey'e (1996) göre eğitim yaşamın kendisidir. Bu anlayışa göre eğitim sadece sınıf içerisinde yürütülen bir faaliyet ya da hayata hazırlama süreci değil aksine bireyin aktif olarak yürüttüğü hayat ile iç içe olduğu her türlü konunun yaşantıların gerçekleştiği hayatta karşılaştığı problemlere karşı beceri ve deneyim kazandığı bir süreçtir. Eğitimin formal boyutunda ise bireyi hayatta karşılaştığı durum ve problemlere karşı deneyimli hale getiren derslerden biri de disiplinler arası anlayışın hâkim olduğu farklı disiplinlerden oluşan çok boyutlu yapısı ile insan hayatının hemen her alanını ele alabilen Sosyal Bilgiler dersidir. Sosyal Bilgiler dersi dünyaya ve ülkesine duyarlı, toplumun yararını düşünen uyumlu, küresel boyutta etkili bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Yine afete hazırlık eğitiminin ilköğretim birinci kademesinde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri ikinci kademede ise Fen ve Teknoloji derslerindeki bazı kazanımlarda verildiği görülmektedir (Kırıkkaya vd., 2011). Sosyal Bilgiler dersi, Dewey, Piaget ve Decroly gibi uzmanların gerek bilişsel gerekse sosyal alandaki kuramlarından hareketle oluşturulmuş bir tasarım ürünüdür. Özellikle eğitim konusunda bireyin hazırbulunuşluğu; ilgi ve yetenekleri dikkate alınarak hazırlanan bu tasarım, birkaç dersin bir araya getirilmesinden öte gerçek yaşamda karşılaşılan durumlar gibi çok boyutlu disiplinler arası bir anlayış ile oluşturulmuştur. Bu sayede öğrencilerin çok boyutlu düşünceleri ve geniş bir düşünce perspektifine sahip olmaları amaçlanmıştır (Kaya, 2021).

Eğitim ile ilgili olarak ise genel olarak online eğitim sınırlıklarından bahsedilen çalışmalar dikkat çekmektedir. Ayrıca veli, öğretmen ve idarecilerin önerilerini içeren araştırmalar da alanyazında yerini almıştır (Arıkan, 2022; Gider, 2023; Hatun vd., 2020). Yine alanyazın incelendiğinde, Sosyal Bilgiler dersinde; salgın sürecinde güç alınan değerler (Gürel ve Er, 2020), salgın öncesi ve sonrasında kazanılması gereken 21. Yüzyıl becerileri (Arslan, 2020) ve bütüncül afete hazırlık eğitime yönelik (Değirmenci vd., 2019) çalışmalara yer verilmiştir. Ancak özellikle Sosyal Bilgiler eğitimi ile ilgili olarak değer eğitimi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarında sağlık konularına yer verilmesini ele alanlar dışında alanyazında ilgili çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde, salgınlara karşı dirençli toplum oluşturma bağlamında Sosyal Bilgiler eğitiminin rolünü ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yönüyle mevcut araştırmanın hem alandaki boşluğu doldurması hem de gelecekte yapılacak çalışmalara ve uygulayıcılara (araştırmacı ve öğretmenlere) katkı sunması beklenmektedir. Nitekim günümüzde hızlı nüfus artışı, yoğun kentleşme ve çevre kirliliği gibi küresel

sorunlar, gelecekte Covid-19 benzeri biyolojik afetlerin yaşanabileceği öngörüsünü güçlendirmektedir. Bu durum, bireylerin afetlere karşı bilinçli ve hazırlıklı olmasını, dolayısıyla eğitim yoluyla dirençli toplumların inşa edilmesini gerekli kılmaktadır. Dirençlilik temelde ekoloji ve mekânsal planlamanın dengesi olarak gözüktüğü sosyo-kültürel yapı ile de ilişkilidir. Dirençli bir topluma ait yerleşimin planlamasında temel amaç; deprem, su baskını, kuraklık gibi çeşitli doğal afetler ve işsizlik, terör gibi sosyal kırımların zarar ve etkilerinin en aza indirilmesi, risk yönetimi ile altyapının mekânsal planlama ve yeşil altyapı sistemleri ile güçlendirilmesidir. Bu nedenle, dirençli kentler, bireysel araba kullanımının az olduğu, yenilenebilir enerji sistemlerine dayalı yapıların ve ulaşım ağının tercih edildiği yerleşimlerdir. Dirençli kentlerin planlama yaklaşımlarında ulaşım sistemi, açık ve yeşil alan sistemleri, bütünleşik arazi kullanımları ve yenilenebilir enerji kaynakları yer almaktadır. Bununla beraber kentin doğal kaynaklar üzerinde var olan baskısı ve bağımlılığının azaltılması, mümkünse sıfırlanması hedeflenmektedir (Jennings ve Newman 2008; Newman vd., 2009). Kısaca dirençli toplum, afet ve krizlere karşı hazırlıklı, bu tür olaylardan hızla toparlanma kapasitesine sahip ve gelecekteki riskleri azaltmak için önlemler alabilen sosyal yapıdır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, salgın durumu ile baş etmede Sosyal Bilgiler dersinin rolüne ilişkin öğretmen ve öğrencilerinin görüşlerini inceleyerek, bu dersin söz konusu süreçteki işlevini belirlemektir. Belirtilen amaca yönelik, araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

- Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinin salgınla baş etme konusundaki rolüne yönelik bakış açıları nelerdir?
- Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilere salgınla baş etme konusunda sağladığı katkıya yönelik öğrenci bakış açıları nelerdir?
- Salgınla baş etmede Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarından yararlanmaya yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
- Salgınla baş etmede Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerden yararlanmaya yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
- Salgınla baş etmede Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan becerilerden yararlanmaya yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
- Sosyal Bilgiler ders içeriğinin salgınla baş etme durumuna ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri analiz sürecine ilişkin başlıklara yer verilmiştir. Salgın ile baş etmede Sosyal Bilgiler eğitiminden yararlanma konusunda dersin öğretmen ve öğrencilerin gözünden değerlendirilmesini amaçlayan çalışma doğrultusunda nitel

araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; sosyal hayatın içinde yaşanan olay ve durumları disiplinler arası anlayışından aldığı geniş görüşlülük ile çok boyutlu olarak inceleme eğilimindedir. Bu bağlamda nitel araştırma yönteminin kaynağı bireylerin görüşleri ve deneyimleridir. Verilerin tespit edildiği gözlem, görüşme ve doküman analizi nitel araştırma yönteminin veri toplama teknikleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Araştırmanın Deseni

Çalışma temel nitel araştırma deseni olarak tasarlanmıştır. Buna göre niteliksel araştırma; bilginin insanlar tarafından, deneyimleri, faaliyetleri ve düşünceleri ile ilgilenip, anlamaya çalışırken sürekli olarak yapılan bir faaliyettir. Bilginin önceden var olduğu ve keşfedilmeyi beklediği anlayışı ile nicel araştırmadan yönteminden ayrılır. Temel nitel araştırma yöntemi disiplinler arası bir uygulama alanına sahiptir. Eğitim en yaygın kullanıldığı alandır. Veriler görüşme, gözlem veya doküman analizi yoluyla toplanır. Araştırma sürecinde soru, gözlem ve analizler kuramsal duruma göre şekillenmektedir (Merriam and Tisdell, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Yapılan çalışmada belirlenen ölçüte göre katılımcılar, özellikle soyut işlemler dönemine geçmiş olan 7. sınıf düzeyi öğrencilerden; akademik düzeyi, derslerdeki katılım durumları ve çalışmaya gönüllü olmaları bağlamında uygun olanlar seçilmiştir. 7. sınıf öğrencilerinin 4. sınıftan beri Sosyal Bilgiler eğitimi almaları nedeniyle bu bağlamda en birikimli kitle olduğu da dikkate alınmıştır. Katılımcı 18 öğrencinin çizdikleri karikatür ve Sosyal Bilgiler dersi ile salgın ilişkisi hakkında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerden 10'u kız, 8'i erkek olmak üzere toplam 18 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme sürecine karikatür çizimlerini açıklamaları amacıyla tüm öğrenciler dâhil edilmiştir. Yine salgın ile baş etme Sosyal Bilgiler dersinin rolü konusunda öğrenci görüşlerini de desteklemek amacıyla aynı okulda görev yapan; 4'ü salgın veya afete hazırlık eğitimi almış, 5 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile de görüşmeler yapılmıştır. Katılımcı grubunda yer alan 3 öğretmen 30-40 yaş aralığında, 2 öğretmen ise 41-50 yaş aralığındadır. Hizmet yıllarına bakıldığında; 1 öğretmenin hizmette 10'uncu yılı diğer öğretmenlerin ise 11-20 yıl aralığında uzman öğretmen olduğu görülmektedir. Öğretmenlerden 1'i yüksek lisans 4'ü ise lisans mezunudur. Öğretmenlerin, afete hazırlık eğitimi ve salgın bağlamında hizmet içi eğitim alma durumları incelendiğinde; 4 öğretmenin afet bağlamında eğitimler aldığı görülmektedir.

Veri Toplama Süreci ve Araçları

Araştırmanın tasarlanma sürecinde; araştırmanın planlanması, uygulanması amaç ve sonuçlarının uyum içerisinde yürütülmesi amacıyla Araştırma Uyum Matrisi kullanılmıştır (Kaya ve Bayram, 2021). Araştırmanın veri toplama araçlarını araştırmacı tarafından oluşturulan öğretmen ve öğrenci yarı yapılandırılmış görüşme formları ve öğrencilerin çizdiği karikatürler oluşturmaktadır.

Veriler 2022-2023 öğretim yılında toplanmıştır. Türkiye'de uygulanmakta olan SBDÖP'nın 2018 tarihli olanı dikkate alınmıştır. Aynı programa ilişkin kazanım, öğrenme alanı gibi öğelerden yararlanılmıştır.

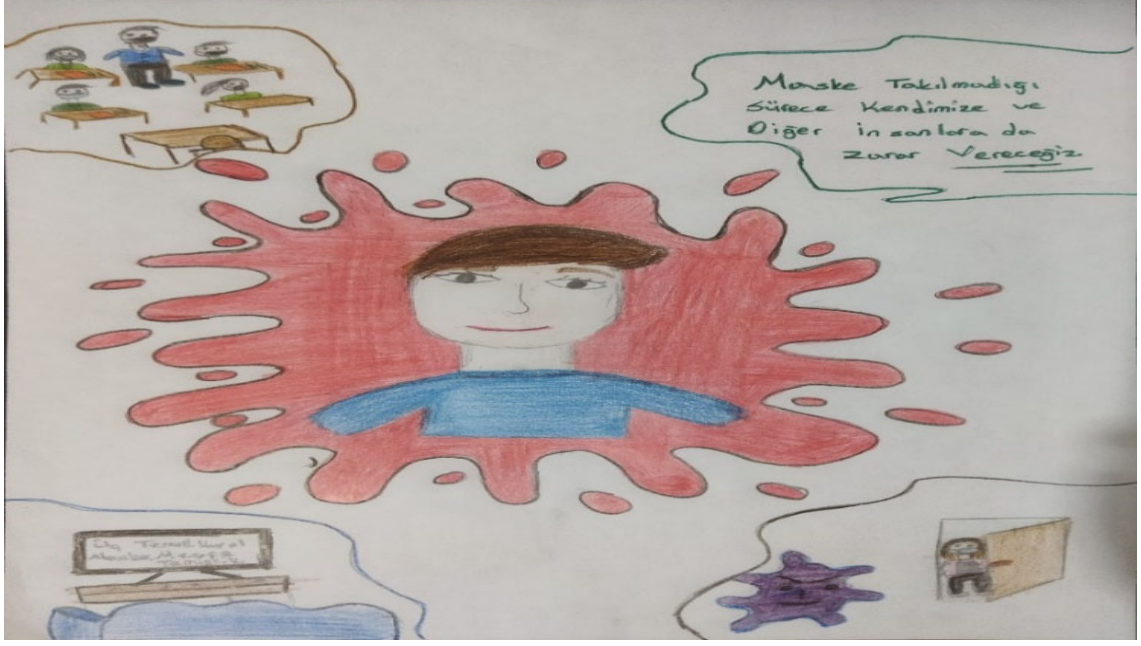
Buna karşın ilerlemeci eğitim felsefesine dayalı Sosyal Bilgiler dersinin öğrenme alanları tematik toplulaştırma ile her döneme uyum sağlayabilmektedir. Bunun temel dayanağı esneklik ilkesidir. Program değişiklikleri tarih, coğrafya disiplinlerine odaklı vatandaşlığa yönelik sosyal uyum dersi olma özelliğini çok da etkilememektedir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler, mekân sınırı olmayan ulusal olduğu kadar evrensel bir derstir. Zaman sınırı olmayan geçmişten geleceğe sürekliliği olan bir çalışma alanıdır. Bu nedenle salgınların yaşandığı dönem ve yerden öte toplumu etkileyen bu olaydan çıkarılacak dersler vardır. İnsanlık tarihi salgınlarla dolu olup gelecekte de yaşanması muhtemeldir. Asıl önemli olan Sosyal Bilgiler dersi bağlamında sosyal bağlamın araştırılması ve salgına verilen tepkinin değerlendirilmesidir. Salgınla baş etmede Sosyal Bilgiler eğitiminden yararlanma konusunu öğretmen ve öğrencilerden elde edilen veriler ışığında; derinlemesine analiz edip, keşfederek yorumlayabilmek amacıyla içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme ve karikatür çizimleri analiz edilmiştir. Bu teknikte planlılık ve objektiflik ön plandadır (Koçak ve Arun, 2016). İçerik analizi tekniğinde veriler sistematik olarak kategori ve kodlar halinde sınıflandırılır ve bunlar betimsel analizin aksine önceden oluşturulmamış veri toplama ve analizler sırasında sonradan oluşturulmuş kod ve temalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Öncelikle görüşmeler sırasında alınan ses kayıtları yazıya aktarılmış ardından tekrarlı okumalar yapılarak sık tekrarlanan kodlar belirlenmiştir. Ardından kodlar bağlantıları gözetilerek gruplayacak şekilde kategorilere dönüştürülmüştür. Bunlardan yararlanarak araştırmanın alt amaçlarına yönelik bulgular elde edilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, görüşme sırasında katılımcıların rahat yanıt vermeleri sağlanmış, yönlendirici soru ve ifadelerden kaçınılmıştır. Analiz sürecinde ise sık tekrarlanan kodlar belirlenmiş veriler arasında tutarlılık saptanmıştır. Yine analiz sürecinde doğrudan alıntılar yapılarak bireylerin düşüncelerine direkt olarak çalışmada yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda da araştırma sonuçlarını destekleyen veya desteklemeyen çalışmalara atıfta bulunarak araştırma sonucu tartışılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, salgınla baş etmede Sosyal Bilgiler dersinin rolüne yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiş ve bu bulgular, nitel veri analizine dayalı olarak yorumlanmıştır. Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen veriler, betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Her bir tema altında, katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılarla bulgular desteklenmiştir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinin Salgınla Baş Etmedeki Rolüne İlişkin Görüşleri

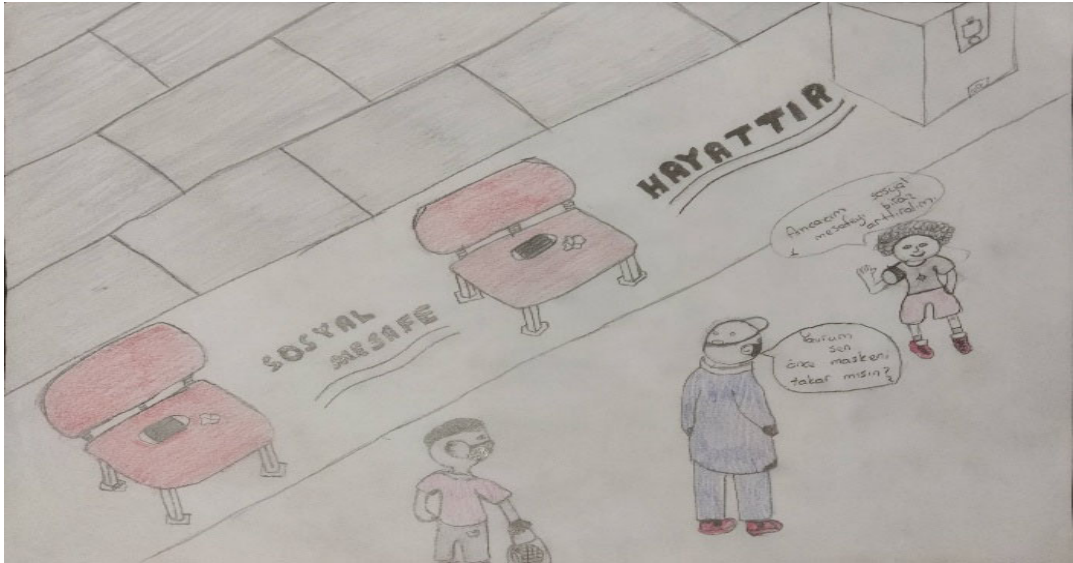
Araştırma verilerinin analizinden elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin salgınla baş etmedeki rolüne ilişkin görüşleri sunulmuştur.

Görsel 1. Melisa'nın karikatürü

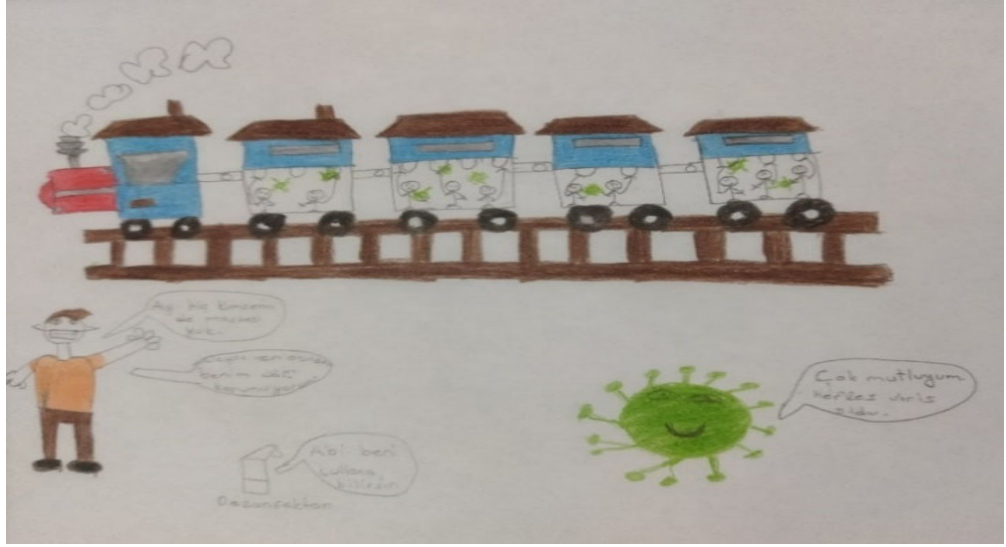
Melisa karikatüründe (Görsel 1), çizmiş olduğu televizyon görselinde “maske, mesafe, temizlik” sloganına yer vermiştir. Maske takma konusunda gerekliliğe dikkat çekmiştir. Özellikle sınıf ortamında maske takan öğrenci ve öğretmen çizimiyle kurallara uyma konusunu yansıtmıştır. Melisa kendi ifadeleriyle Sosyal Bilgiler ile ilişkisini şu şekilde ortaya koymuştur;

Hocam maske takmayan bir insan etrafına böyle virüsü yayıyor. Mesela oradaki insan maske takabilir ama yani onun maske takmayan bir insanın dokunduğu yere dokunduğunda ona geçebildiği için veya Sosyal Bilgiler dersi olarak seyahat özgürlüğümüz kısıtlanıyor. Sloganları dikkate almak mesela. Televizyon karşısında o kadar çok haber yayınlandı ki bunları hiç dikkate almadan önemsemeden bilinçsizce davranıyor.

Görsel 1. Engin'in karikatürü

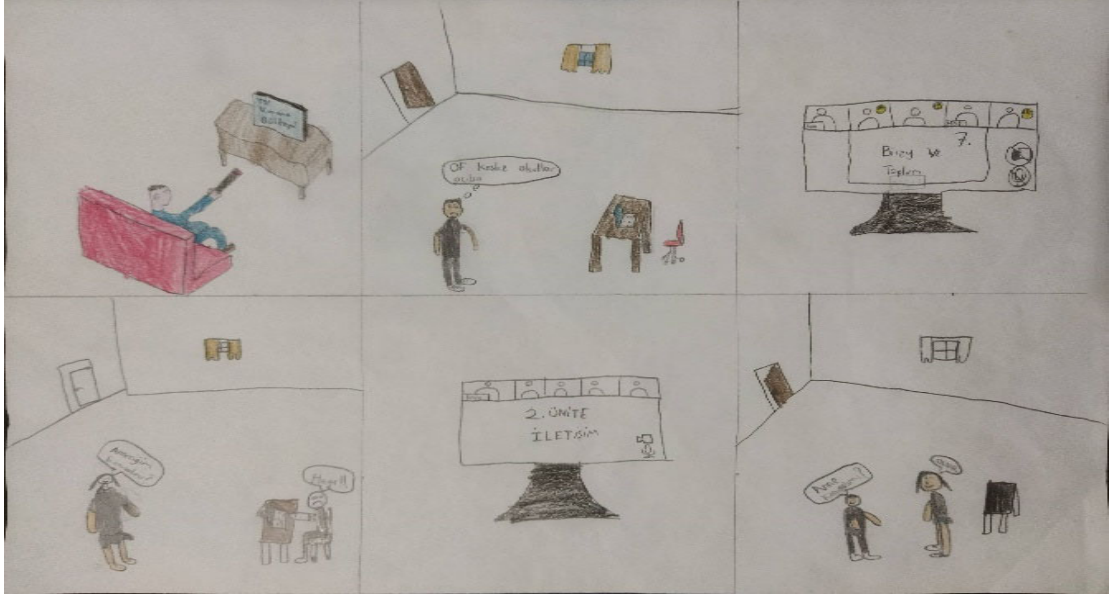
Engin karikatüründe salgın döneminde üzerinde sıkça durulan sosyal mesafe kavramına ve özellikle toplumun kurallara ilişkin tutumuna değinmiştir. Bu karikatürde; kurallara uyma, topluma uyum ve sorumluluk gibi konular dikkat çekmektedir. Engin'in karikatürüne ilişkin açıklaması ise şu şekildedir: *Karikatürümde bir kuyruk var, resmin devamını çizmedim. Burada kuyrukta bir çocuk da var. Çocuk maskesini takmıyor ama işte adamlar amca arasında da az bir mesafe var, çocuk onları uyarıyor işte 'sosyal mesafeyi artıralım' diye. Hocam Amca da 'sen de önce maskeni takar mısın' diye...Sosyal mesafe açısından.*

Görsel 2. Cemre'nin karikatürü

Cemre'nin karikatürü incelendiğinde; toplu taşıma aracı kullanan ve kurallara uyanlar ve uymayanlara yer verilmiştir. Kurallara uymayan bireylerin kendi ve diğer bireyler açısından oluşacak olumsuz durumlara neden olabileceği fikri ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda her koşulda kurallara bireysel anlamda dikkat edilmesi gerekliliğini vurgulayan bir ifade ortaya çıkmaktadır. Cemre'nin karikatürüne ilişkin görüşleri ise şu şekildedir:

Şimdi benim karikatürümde ulaşım yani ulaşım da örneğin bir yere değince orada hani görüyorlar Korona virüsünün olduğunu ve hemen sonraki gün Korona virüs oluyorlar ve bazı şeylere nesnelere önem veriyorlar. Hijyene ve dezenfektan aşı falan vuruluyorlar. Diğerleri ise bazen önemsemiyorlar yani bir şey olmaz falan diyorlar ama onlar hastalanıyorlar.

Görsel 4. Duman'ın karikatürü

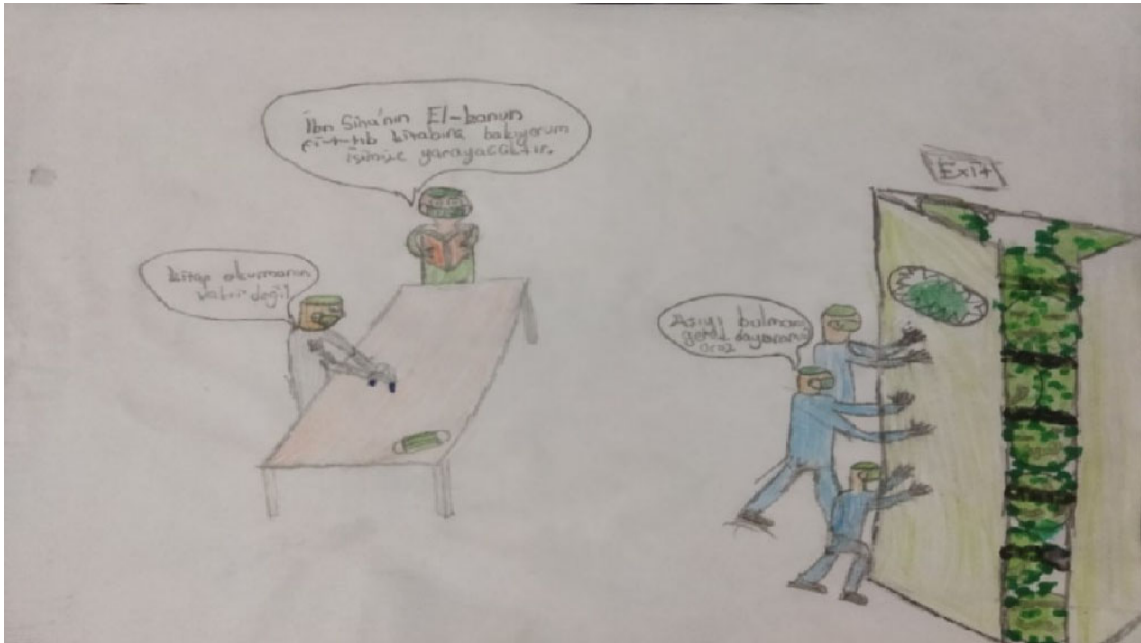
Duman'ın karikatüründe salgın döneminde bireylerin ekranlara bağımlı hale gelmesi ve en önemlisi sosyal hayattan izole olması durumuna dikkat çekilmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde yer alan “Birey ve Toplum” öğrenme alanı ve “İletişim” konusu ile bağlantı kurarak; bireyin iletişim kurmayı öğrenerek tekrar sosyalleşmesi yansıtılmak istenmiştir. Duman'ın karikatürü ile ilgili açıklaması ise şu şekildedir; *Şimdi biliyorsunuz ki o zamanlar Korona vardı. İşte hocam biz de haberleri izleyerek genellikle psikolojimiz bozuluyordu. Biliyorsunuz koronadan her zaman bahsediliyordu. Ve ölenler oldu o dönemde. Ondan ben televizyonu izlerken Korona bültenini açan bir çocuk çizdim. Hocam burada çocuk okula gitmediği için üzülüyor. Mesela sosyalleşemiyor, hep bilgisayarın önünde falan görüyoruz ve hocam bu çocuk Sosyal dersinde. Bu çocuk bu derse hiç katılamıyor hocam. Çünkü biliyorsunuz ki asosyal olmuş çocuk o zamanlar. Ancak işte arkadaşları katılırken o çocuk hep bilgisayar falan oynuyor. Bu çocuğun annesi durumu fark ediyor, konuşalım mı diyor çocuk hayır diyor. Ve hocam 2. Ünite iletişim olarak yazdım ben hocam. İletişim biliyorsunuz ki insanın genellikle konuşmaya yönlendiren bir konudur hocam. Ona yönelik iletişimi seçtim ve çocuk bu derse girdikten sonra annesini biraz daha konuşmaya itiyor hocam.*

Görsel 5. Burak'ın karikatürü

Burak çizmiş olduğu karikatürde dünyayı virüs kaplanmış şekilde ve mutsuz resmetmiş. Dikkat çeken diğer bir nokta ise sadece salgın değil geniş bir bakış açısıyla aslında dünyaya zarar veren diğer afetlerden biri olan orman yangınlarına da yer vermiştir. Bu bağlamda afetler açısından Sosyal Bilgiler dersi ile ilişki kurulduğu ifade edilebilir. Burak karikatürünü şu şekilde açıklamıştır:

Karikatüründe bütün dünyanın virüsten etkilendiği Türkiye bazı zamanlar dikkatsiz su kullanımından ve şişelerin ormana atılması ile yangınlar çıkmasına önem verdim. Türkiye’de o sırada çok tüketilip kullandığı için insanların kafası yerinde değildi.

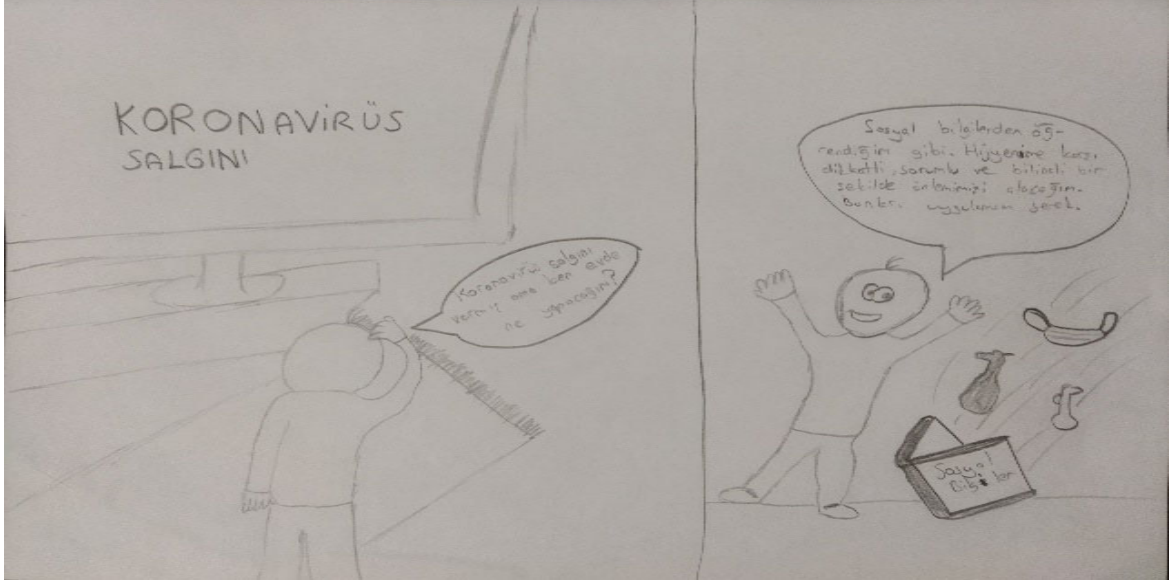

Görsel 6. Tolga'nın Karikatürü

Tolga'nın karikatüründe özellikle “Kültür ve Miras” ve “Bilim Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarının etkisi görülmektedir. Bilim insanlarının aşı çalışması yaptığı süreci ve virüs ile mücadeleyi anlatan karikatürde; özellikle İbn-i Sina'nın “El-Kanun fi't-Tıbb” eserinden yararlanan bir uzman dikkat

çekmektedir. Burada geçmiş tecrübelerle önem verme ve gurur duyma, bilimsellik gibi kavramlar açısından Sosyal Bilgiler ile bağlantı kurulduğu görülmektedir. Tolga karikatürünü şu şekilde açıklamıştır:

Karikatürümde virüsün her yere bulaştığını ve bizim de bir aşı bulmamızın gerektiğini ima etmek istedim. Burada doktorlarımızdan biri bulmaya çalışıyor aşığı yardımcıları da İbn-i Sina'nın kitabına bakarak bir şeyler yapmaya çalışıyor.

Görsel 7. Mehmet'in Karikatürü

Mehmet karikatüründe; Korona virüs sürecinde, televizyon karşısında düşünen bir insana yer verilmiş. Sayfanın diğer tarafında ise aynı kişinin yanında Sosyal Bilgiler ders kitabına yer verilmiş ve konuşma balonunun içinde “Sosyal Bilgilerden öğrendiğim gibi, hijyenime karşı dikkatli, sorumlu ve bilinçli bir şekilde önlemimizi alacağım. Bunları uygulamam gerek” ifadesine yer verilmiştir. Burada Sosyal Bilgiler dersi bağlamında yine kurallara uyma, sorumluluk ve bilinç gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Mehmet karikatürünü şu şekilde açıklamıştır;

Hocam bir tane çocuk çizdim yani bir görsün bakalım bunun karşısında ne yapabilir. Evde buna karşı ne yapabilir, evde nasıl yaşayabilir, konuda buradan da hijyeni dikkatli, sorumlu ve bilinçli şekilde yapacak.

Görsel 8. Lara'nın Karikatürü

Lara'nın karikatüründe, komşuluk ilişkilerinin yansıtıldığı bir ortamın resmedildiği görülmektedir. Burada salgın sürecinde alınan bir diğer önlem olan dışarı çıkma yasağı yansıtılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi ile bağlantı açısından; süreçte insanlar arasındaki iletişimin nasıl sağlandığından ve ihtiyaçlarını karşılama şekillerinden bahsedilmiştir. Lara karikatürünü şöyle açıklamıştır:

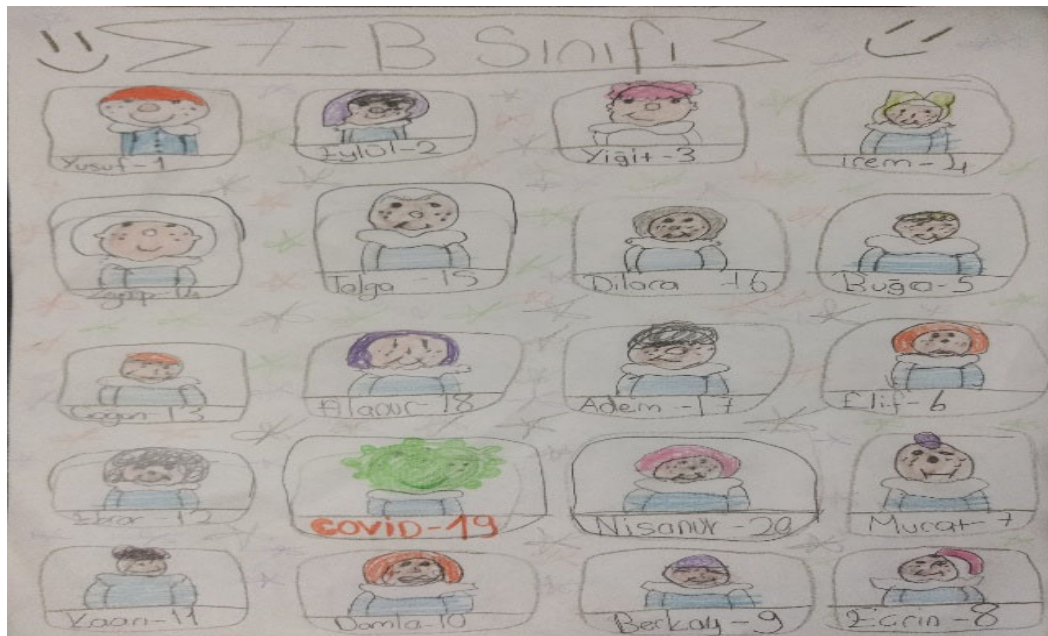
Karikatürde insanlar dışarı çıkıp ekmek alamıyordu. O yüzden arabalarla içinde ekmek olan arabalar geçip onlara ekmek dağıtmak için. Ben de onları çizdim ama maskeli çıkıyorlar dışarı. Ekmeği alıp eve gitmek zorunda kalıyorlardı ve dışarı çıkamıyorlardı. O şansı kazanamıyorlardı. Ben de bunu anlatayım dedim. Sonra şey neydi bazı komşular camdan bakarak kendileriyle konuşma isteği duyuyorlardı. O yüzden onu da çizdim. Sonra işte ekmek falan dedim öyle. Karikatürde de çok uzaktan olsa bile iletişim kurabilme şansı buluyorlardı.

Görsel 9. Zoya'nın Karikatürü

Zoya'nın karikatüründe aynı evin içinde; sosyalleşmenin kısıtlı olduğu, sadece ekranların karşısında zaman geçiren aile fertleri dikkat çekmektedir. Televizyon, telefon ve bilgisayarlar karşısında iletişimin olmadığı bir ortam çizilmek istenmiş olabilir. Sosyal Bilgiler dersi bağlamında kitle iletişim araçlarını ve medya araçlarını doğru ve ölçülü kullanma ile iletişim kavramları burada ilişkilendirilebilir. Zoya karikatürünü şöyle açıklamıştır:

Ben burada şey koronavirüs döneminde herkes eve tıklığı olduğu için böyle teknolojik alet yani bağımlısı oldular. Yani onu anlatmak istedim burada.

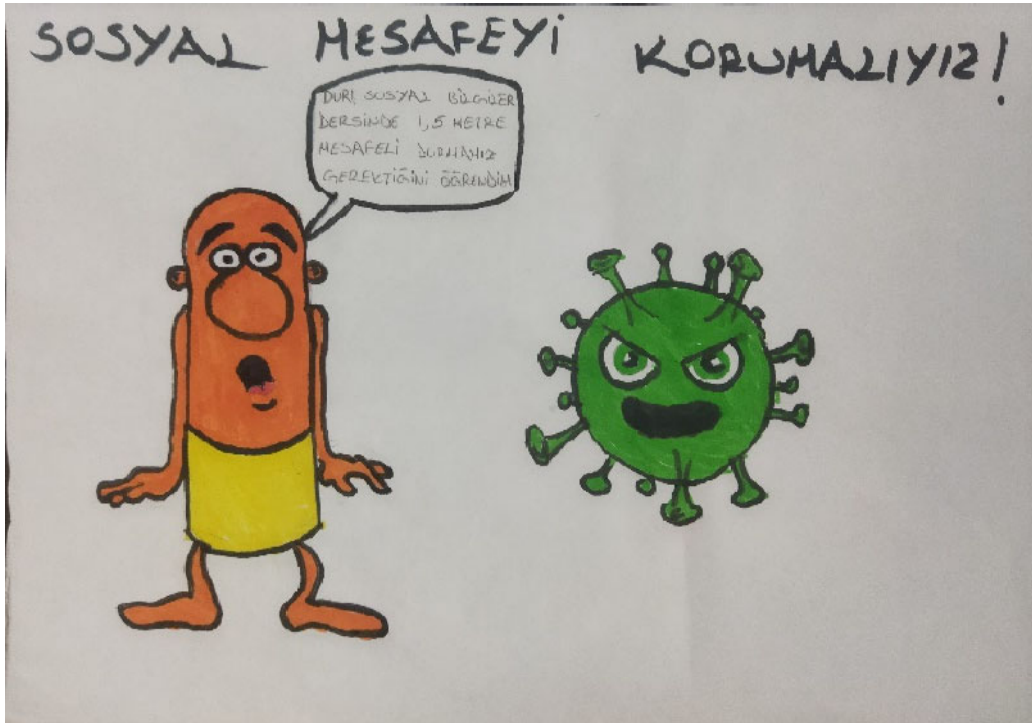

Görsel 3. Berfin'in Karikatürü

Berfin'in karikatürü incelendiğinde sınıf ortamında öğrencilerin arasında ders dinleyen bir Koronavirüsü çizilmiştir. Yani her an her yerde bu virüsün insanlara çok yakın olduğu vurgulanmış

olabilir. Önlem almanın önemli olduğu çıkarımında da bulunulabilir. Berfin karikatürünü şu şekilde açıklamıştır:

Ben karikatürümde biliyorsunuz ki bu salgın döneminde hepimiz evlerde ders işlemeye başladık. Ve bu durum hepimizi de bayağı bir sıktı ve biz bu dersleri işlerken hepimizin yanında Covit-19 denen bir salgın yer alıyordu. Biz ders işlerken evimizde olduğumuz için o Covid-19'da bizimle ders işliyormuş gibi bir hava vermek istedim. Onun dışında burada benim sınıf arkadaşlarım yer alıyor. Hepimiz kameralarda küçücük odalarda havasız ders işlemeye çalıştık. Anladığımız zamanlar oldu, anlamadığımız zamanlar oldu böyle bir şey anlatmaya çalıştım. Onun dışında hani hocaların Sosyal Bilgilerden başka tüm derslerde çok zor durumlar yaşadık evimizde Koronavirüs ile savaşımaya başlamıştık biz zaten hepimiz için zor oluyordu.

Görsel 4. Elif'in Karikatürü

Elif karikatüründe sosyal mesafeye uyararak virüs ile arasına mesafe koyan bir birey çizmiştir. Aynı zamanda Sosyal Bilgiler dersi ile bağlantı açısından konuşma balonunun içinde “Dur! Sosyal Bilgiler dersinde 1,5 metre mesafeli durmamız gerektiğini öğrendim” ifadesine yer verilmiştir. Elif karikatürünü şu şekilde açıklamaktadır:

Karikatürümde genel olarak biliyorsunuz ki 2020'den beri sosyal mesafeyi korumamız gerekiyordu. Nefes yoluyla, burun yoluyla bulaşan bir hastalık olduğu için. Ama bunu ihlal eden de maske takmayanlar vesaire gibi birçok durum söz konusu olduğu için bu şekilde sosyal mesafeyi, mesafenin önemini anlatmak için karikatür çizdim. Karikatürde insanlara gereğinden fazla yaklaşmamamız, mesafeli olmamız gerektiğini anlattım. Sözlü olarak yaklaşımdan fiziksel olarak değil de

düşüncelerimizle birbirimizi anlayabileceğimizi düşüncelerimizi ifade edebileceğimizi anlatmak istedim.

Sosyal Bilgiler Dersinin Öğrencilere Salgınla Baş Etme Konusunda Sağladığı Katkıya Yönelik Bulgular

Öğrencilerin çizmiş olduğu karikatürlerden yola çıkılarak salgınla baş etme ve Sosyal Bilgiler dersi arasında bağ kurma durumu analiz edilmiştir. Karikatürlere ek görüşmeler sonucunda elde edilen düşüncelerden bazıları şöyle sıralanabilir:

Melisa: *“Sosyal Bilgiler hayatın içinden bir ders olduğu için, içinde de zaten farklı bir şey anlatılmayan yerde şeyler anlatılıyor o şekilde arasında büyük bir bağ var zaten...”*

Derin: *...Hani çok öğrendiklerim oldu. Sosyal dersinde; sosyal medyada hani ben nasıl desem, internette oynadıklarım... Sosyal Bilgilerde haberlerin bazılarının yalan olup olmadığını hani bilmeseydim o haberleri gerçek sanıp üzüle de bilirdim, telaşlına da bilirdim, endişelene de bilirdim ama haberlerin Sosyal Bilgiler de öğrendiğim için yalan olacağı fikrine kapıldım. O yüzden de bu benim için çok iyi oldu. Telaşlanmadım hiçbir şekilde benim için yani.*

Yaren: *“... Ben nasıl ilişkilendirdim, rollerimiz değişti. Farklı konularda değişti. Mesela çok kişi daha çok polisler ve hastanelerdeki rollerimiz çoğaldı, dışarı çıkamadık.”*

Melike: *Çok bir etkisi olmadı aslında. Sadece kendimi nasıl kendi kendime başa çıkacağımı öğrendim. Sorumluluk sahibine üstlendim. Bunu daha da iyi kavradım Birey ve Toplum ünitesinde 6. sınıfta sanırım ilk üniteydi.*

Tuğba: *Bence gerçekten ilişki var. Çünkü Covid döneminde çok can kayıpları yaşadık, çok ölümler gerçekleşti. Sosyal Bilgiler dersinde buna dair çok bence bilgi barındırıyor çünkü; Birey ve Toplum ünitesinde buna dair mesela insanların nasıl bunlarla baş edebileceğini yer alan, mesela; empati konusu gerçekten çok etkiliyor bence.*

Duman: *“Hocam cidden ilişkili de bir şey. Çünkü; o zamanlar insanlar suskun oluyor, genellikle iletişim dersi gördüklerinde veya Birey ve Toplum dersini gördüklerin de insanlar veya arkadaşları ile konuşması geliyor mesela telefondan en kötü.”*

Ebru: *“... Bana göre yok. Sosyal dersinde öğrendiğim bu süreçte çok fazla etkilemedi açıkçası. Korona çıktığında pek Sosyal dersi ile de ilgilenemiyordum.”*

Burak: *...Sosyal Bilgiler dersinde en sevilen konu Birey ve Toplum. Birey ve Toplumda bizim nasıl diyeyim dünyaya nasıl duyarlı olmamız öğretti. Bize Kültür ve Mirasta ise İbn-i Sina gibi bazı profesörlerden dünyada nasıl bu virüslere karşı durmamızı öğretti. Geçen önceki yıllarda milattan önce de böyle virüsler çıkıyordu ve böyle profesörlerle gene öyle bizim yaptığımız gibi önlemler alarak kendilerini koruyorlardı.*

Cenk: *...Canlı Zoomlardan, canlı dersler oluyordu orada konuşuyorduk böyle salgın sürecinde onun sayesinde. Mesela çok temas etmemek, maske takmamız, dezenfektan kullanmamız; yanımızda kolonya taşımamız, çok insanlarla temasa geçmemek.*

Mehmet: Benim Sosyal Bilgilerde sorumluluk ve görevlerim konusunu ele aldım diyelim. Çünkü; Sosyal Bilgiler bana bunu anlattı. Yani ben bunu anladım. Hocam şöyle, sorumluluklarım mesela; maske takmak gibi, bazen hijyen gibi önemli sorumluluklarım vardı ve sosyal mesafemi korumam gerekiyordu.

Lara: Evde çok fazla telefonla takılıyordum ama Sosyal Bilgiler dersinde teknoloji ile ilgili konularda; oradan da öğreniyordum, çok bağımlılık yapma diye konumuz vardı oradan da öğreniyordum. Başka böyle şey iletişim konusu falan vardı, oradan da iletişim yani şey hiç kimse birbirini göremediği için iletişim kuruyorlardı.

Öğretmenler Açısından Salgın ile Baş Etmede Yararlanılan SBDÖP Öğrenme Alanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada elde edilen verilerin analizleri doğrultusunda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin salgın ile baş etmede SBDÖP’de yer alan öğrenme alanlarından yararlanma durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Söz konusu bulgular Tablo 1’de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenler açısından salgın ile baş etmede yararlanılan SBDÖP öğrenme alanları

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları	Söylenme Sıklığı
Birey ve Toplum	4
Bilim Teknoloji ve Toplum	3
İnsanlar Yerler ve Çevreler	2
Küresel Bağlantılar	2
Etkin Vatandaşlık	1

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin salgın ile baş etme konusunda yararlandıkları öğrenme alanlarına ilişkin görüşleri sorulduğunda; İletişim, hak ve sorumluluklar bağlamında “Birey ve Toplum”, bilimsel gelişmeler, bilim insanlarının tıp alanında çalışmalara, medya kullanımı alanlarında “Bilim Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanları vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilere nüfus, göç hareketleri gibi durumlar bağlamında; “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı, seyahat özgürlüğü konularında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanından konular anlatılmıştır. “Etkin Vatandaşlık” da yine öğretmenlerin yararlandığı öğrenme alanı olarak vurgulanmıştır. Alt amaca ilişkin öğretmenlerin görüşleri ise şöyledir;

Hatice Öğretmen: 7. sınıfta İnsanlar Yerler ve Çevreler. Orada bizim nüfus ünitemiz var. Nüfus ünitemizde; nüfusun yerleşme ve seyahat özgürlüğümüzden bahsediyor, yerleşme ve seyahat özgürlüğümüzü kısıtlayan durumlardan bir tanesi de salgın hastalıklar. Bununla çok ilişkili olduğunu düşünüyorum...

Esra Öğretmen: Birey ve Toplum, Etkin Vatandaşlık, Küresel Bağlantılar, Bilim Teknoloji. Ben orada çok yararlandım. Bilim insanlarının yaptığı çalışmalar; özellikle bu Almanya'daki bulunan aşı, iki Türk vatandaşının bulması çocuklara vatanseverlik işte milli duygular açısından güzel bir motivasyon oldu. ... Burada da bir beyin göçüne değindim... Bu göçler konusunda yine ünitemiz; İnsanlar Yerler ve Çevreler ünitesinde burada da değindim.

Kaan Öğretmen: *Mesela ben birinci öğrenme alanının çok etkili şekilde kullanılması gerektiğini düşünüyorum. Burada daha çok hak ve sorumluluklarımız üzerinde duruluyor. Mesela bu konuda şunu net bir şekilde anlamamız lazım; evet bu bireysel yaşamış olduğumuz bir durum değil. Toplumsal olarak yaşadığımız bir olaydı...Olayların çok boyutluluğu konusunda mesela bizim dersimizde de geçiyor biliyorsunuz mesela. Bu konu üzerinde daha fazla durulması gerekiyor.*

Feyza Öğretmen: *... Toplum içinde ben ünitesi oradaki haklarımız sorumluluklarımız; hangi durumlarda kullanırız, kullanamayız teknoloji ve yaşam ünitesi bilgisayarın genel ağın kullanılması, bilinçli kullanılması bu konularda daha ön plandaydık sanki.*

Sevgi Öğretmen: *Evet dediğim gibi işte o iletişim konusu en önemli iletişim konusu. Bence 6. sınıf ve 7. sınıf işte dediğimiz iletişim konusu çok önemli... Bir de dediğim gibi, bu “Bilim ve Teknoloji” alanındaki yenilikler bu son 7. sınıf konusu ünitemiz vardı mesela şu “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde, mesela şeyler var bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hayatımıza nasıl dokunduğu var 6. sınıfta da var bu konu ünite. Bence güzel bir ünite...*

Öğretmenler Açısından Salgın ile Baş Etmede Yararlanılan SBDÖP Değerleri

Araştırmada elde edilen verilerin analizleri doğrultusunda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin salgın ile baş etmede SBDÖP’de yer alan değerlerden yararlanma durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Söz konusu bulgular Tablo 2’de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmenler açısından salgın ile baş etmede yararlanılan SBDÖP değerleri

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler	Söylenme Sıklığı
Dayanışma	4
Sorumluluk	3
Yardımseverlik	3
Duyarlılık	2
Tasarruf	2
Aile Birliğine Önem Verme	1
Bilimsellik	1
Vatanseverlik	1
Dostluk	1

Tablo 3 incelendiğinde Salgınla baş etme konusunda Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerlerin öğretmenler tarafından; dayanışma sorumluluk, yardımseverlik, duyarlılık, tasarruf, aile birliğine önem verme, bilimsellik, vatanseverlik ve dostluk olarak sıralandığı görülmektedir. Bu konuda öğretmen görüşleri ise şöyledir;

Hatice Öğretmen: *Sorumluluk değeri olabilir. Birey ve Toplum kısmında çocuklara rollerimiz görevlerimiz; sorumluluk kısmını veriyoruz. Aslında bu salgında bireysel olarak sorumluluklarımız ön plana çıktı. İnsan yaşadığı toplumdan bağımsız değil, birey olarak hepimiz aslında toplumu etkiliyoruz. İşte bu maske konusunda hijyen konusunda...*

Esra Öğretmen: *Bilimsellikten bahsettim. Tabii ki yine aşılarda bunlarla ilgili dayanışma dedim. Toplumca bir dayanışma içinde olmamız gerektiği süreçte evde hapsediğimiz de belki empati de yaptık... Bunun empati bir de engelli dışarı çıkamayan her zaman evinde durmak zorunda olan insanlar; evde vakitleri nasıl değerlendiriyorlar; kitabı mı okuyorlar, işte artık nasıl aktif bir şeyler yapıyorlar, film, dizi olabilir yani ne bileyim işte onları da anlayabildik... Sonra “duyarlı” olmak zorundayız değil mi; etrafımızda daha hassas hastalar hastalanıp ölebilmek ihtimali olan, hayatlarını kaybetme ihtimali olabilen insanlara karşı daha duyarlı davranmamız gerektiğini anladım. Duyarsız vatandaşların dışarıya maske takmak istemiyorum, işte bunu yapmak istemiyorum, kurallara da aykırı davranışların olduğu bunların cezalandırıldığını biliyoruz. Ve bunları çocuklarla konuşurken canlı derste; bu bir kural vatandaşlık gereği, sorumluluk gereği, duyarlı davranmak zorundayız. İnsanları kendimizi düşünmüyorsa bile çevremizdeki insanları düşünmek zorundayız... Sorumluluk duygusunu, vatanseverlik işte bu aşılarda insanların ülkelerinde ekonomik olarak katkı sağladıklarını çünkü çok pahalıydı bu ilaçlar. Bunlara verilecek paralar eğitime verilirdi. Eğer bizim Türkiye’de bulunmuş olsaydı. Tasarruf bu dönemde tasarruf yapmak zorunda çünkü birçok kişi işsiz kaldı, insanlar eve hasta oldu anne baba hep aynı evde aile çocuklar herkes aynı evde olunca biraz da tasarruflu davranmak zorunda kaldık.*

Kaan Öğretmen: *Sabır öncelikle sabır değeri çok önem kazandığını düşünüyorum. Yine keza sorumluluk biliyorsunuz yaklaşık bir yıldan fazla bir buçuk yıl boyunca biz evlerimizden doğru düzgün çıkamadık. Burada sorumluluklarımızı yerine getirmemiz gerekiyordu. Haklarımızı kullanırken sorumluluklarımızın bilincinde olmamız gerekiyordu. Sabır konusunda bunu geçici olduğunu düşünerek kurallara uymak gerektiğine hep dikkat etmemiz gerekiyordu. Yine dayanışma değeri üzerinde durabiliriz. Tasarrufu da çünkü biliyorsunuz üretim çok azaldığı için dünya genelinde üretim az tüketim çoğaldı bu durumda gerekiyor... Yardımcı, dayanışma gibi yine değerlerimiz bu süreçte bizim için daha da önem kazandı. Keza aile bireylerine önem verme, bunların tamamı süreç içerisinde kullanmış olduğumuz önem kazanan değerler olarak sıralayabilirim.*

Feyza Öğretmen: *Değerler konusunda işte yardımlaşma ve dayanışmanın bilinci önemli... Yine hasta olan kişilere nasıl yaklaşmamız gerektiği, onlara karşı hem komşuluk ilişkisi; akraba, dostluk ilişkisi içerisinde bağlantıyı kesmeden onlara destek olabilmeyi aynı zamanda bu süreçte kendimizi de koruyabilmeyi öğrendik böyle. Bu değerlerimize biraz daha sahip çıktık.*

Öğretmenler Açısından Salgın ile Baş Etmede Yararlanılan SBDÖP Becerileri

Araştırmada elde edilen verilerin analizleri doğrultusunda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin salgın ile baş etmede SBDÖP’de yer alan becerilerden yararlanma durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Söz konusu bulgular Tablo 3’te detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenler açısından salgın ile baş etmede yararlanılan SBDÖP becerileri

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Beceriler	Söylenme Sıklığı
Empati	4
Değişim ve Sürekliliği Algılama	3
Girişimcilik	2
İletişim	2
Medya Okuryazarlığı	2
Gözlem	2
Araştırma	1
Eleştirel Düşünme	1
İşbirliği	1
Öz Denetim	1
Ekonomi Okuryazarlığı	1
Çevre Okuryazarlığı	1

Tablo 4 incelendiğinde; Salgın ile baş etme bağlamında öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde yer alan becerilerden özellikle değinilen; “Empati”, “Değişim ve sürekliliği algılama”, “Girişimcilik”, “İletişim”, “Medya okuryazarlığı” ve “Gözlem becerisi” ön planda olmakla birlikte; “Araştırma”, “Eleştirel düşünme”, “İş birliği”, “Öz denetim”, “Ekonomi ve Çevre okuryazarlıkları” da yararlanılan diğer beceriler olarak vurgulanmıştır. Konu ile ilgi öğretmen görüşleri ise şöyledir;

Hatice Öğretmen: Gözlem becerisinin önem kazandığını düşünüyorum ve gözlemlerine bağlı olarak da yine değişim ve sürekliliği algılama becerisinin ön planda olduğunu düşünüyorum salgında. Çünkü insanlar; hayatlarını, kendi çevrelerini, yaşantılarını bir gözlemlemeye başladılar.

Esra öğretmen: Değişim ve sürekliliği algılama yani birden aniden hayat hızlıca değişti... Bence her ne kadar zorlarsak da mesela girişimcilikten konumda ünitelerinde de bahsettiğim bir beceri. O süreçte değişik meslekler daha bazı meslekler daha ön plana çıktı. Bilgisayar başında olanlar ya da belki. Ne olabilir ki... Sağlık ihtiyaçlarını diyelim, birtakım malzemeler. Yani belki de hiç iyi bir eğitim almamışsa da iyi bir esnaf bilgisi olan biri; bununla ilgili hemen bir girişimcilik yaptı, bir iş buldu belki onu değerlendirdi. İşte paket servisler çıktı mesela. Bunlar hep şey aslında hızlı düşünmek ve hemen ayak uydurmak o süreci ondan da maddi olarak da tabii ki gelir olarak kazanmak, bunlar girişimcilik bunu şey yaptım. İletişim bu süreçte yani çok fazla öğrencilerimizle velilerimizle iletişime geçtik. Çocuklar da bizimle, dediğim gibi kendini ifade edemeyen çocuklar, derse hiç katılamayan, söz almayan çocuklar orada ekranda görüntüleri olmadığı için çok şaşırdığım öğrencilerim oldu... Araştırma gibi beceriler de denilebilir.

Kaan Öğretmen: Becerilerin içinde de mesela empati kurma konusunda mesela kişi karşıdaki kişinin yerine kendimizi koyarak düşünebilmeyi yeterince geliştirmemiz gerekiyor. Biraz önce söylediğim gibi işte bizim yapmış olduğumuz bir hata başkalarının hayatında da olumsuz etkiliyor çünkü. Yine iletişim, iş birliği, Öz Denetim Medya okuryazarlığı. Süreçte uzaktan eğitimden dolayı öğrencilerimiz çok fazla internetle haşır neşir oldu ve bu süreçte interneti olumlu yönden kullananlar oldu. Evet ama olumsuz yönde kullanan öğrencilerimizin sayısı çok fazla oldu. O yüzden “Medya okuryazarlığı” konusunda gerçekten daha aktif olarak çalışmamız gerektiğini, belki de Sosyal Bilgiler programı revize edilecek

olsa mesela bunun üzerinde konuşmamız gerekiyor. Medya okuryazarlığının daha önem verilmesi gerektiği üzerinde söylememiz gerekiyor. Yine eleştirel düşünme konusunda da yine bu becerilerin ön plana çıktığını söyleyebilirim. Çevre okuryazarlığı, çevremize değer vermemiz açısından. Bunlar yine bu salgın döneminde dersimizle alakalı ön plana çıkan beceriler arasında sayılabilir.

Feyza Öğretmen: Ayrıca daha önceki sorularınızda becerilerle ilgili bir bölüm vardı ben onu değerlerle beceriler iç içedir. O şekilde verdim ama şimdi tekrar düşüncelerini değerlendirdiğim zaman dersimize ek olarak; “ekonomi okuryazarlığı” ve az önceki söylediklerimi paralel olarak medya okuryazarlığının beceri olarak verilmesi gerektiğini düşünmüyorum ekliyorum.

Sevgi Öğretmen: ... İşte bilgisayar karşısında çocuklar çok sıkıldılar ve kendilerini yeteri kadar ifade edemediler. Yani bir okul ortamı eğitim için en iyi ortam olduğunu, sınıf ortamını anladık. Çünkü yüz yüze iletişim en güzeli. Çünkü bilgisayar karşısında ne kadar kameraların açık olsa da yine de tam olarak bedenleri orada değil. Mutlaka başka şeyle uğraşıyorlar, sınıfta bunları yapıyorlar ki, yüz yüzeyleken bile, uzaktan eğitimde daha fazla. Bu yüzden yüz yüze iletişim bence en önemlisi.

Salgınla Baş Etmede Sosyal Bilgiler Dersinden Yararlanma Konusunda Öğretmen Görüşleri

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi sonucunda, öğretmenler salgınla baş etmede Sosyal Bilgiler dersinden yararlanmaya yönelik çeşitli görüşler dile getirmiştir. Bu görüşlerden öne çıkanlar aşağıda sıralanmıştır:

Hatice Öğretmen: Şimdi bu sürpriz aslında salgın bizim için sürpriz oldu salgın konusu Tabii doğrudan işlenen bir konu değil sadece 7. sınıfta, İnsanlar Yerler ve Çevreler ünitesinde yerleşmeyi kısıtlayan faktörler kısmında var. Bir de Küresel Bağlantılar kısmında dünyayı etkileyen problemler kısmında belirtiyoruz.

Esra Öğretmen: Bence bu süreci en iyi değerlendirebilecek ders Sosyal Bilgiler. Yani bahsettiği bütün konulardan; çocukların psikolojisinden tutun, küresel bağlantılardan tutun, bilimsel araştırmalardan; girişimciliklerden, seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasından, karantinadan ve daha birçok alandan dolayı hani Sosyal Bilgiler dersini ben bu süreçte en aktif olan ders olduğunu düşünüyorum. Çocukların ve ailelerin psikolojilerini de anlayarak onlara en iyi; ne diyelim sunum yapabildiğimiz, derste yani hayatın çok içinden bir derstir Sosyal Bilgiler. Hem anlamıyla çok genel zaten Sosyal Bilgiler bir sürü bilim dalının birleştiği bir ders. Felsefeden, psikolojiden, tarihten, her şeyden var...

Kaan Öğretmen: Şimdi öncelikle bizim dersimiz biraz bilgi yoğunluğu fazla olan bir ders, bunun biraz azaltılması gerekiyor. Öğrencilere bu bilgi yoğunluğunu vermekten ziyade, konuların özünü anlatarak daha net anlamalarını algılamalarını sağlamamız gerekiyor. Değerler üzerine yoğunlaşmamız gerekiyor. Mesela biraz önce saymış olduğumuz gibi; aile birliğine önem vermek gibi, saygı gibi, sorumluluk gibi değerlerimiz üzerinde konularınızı işlememiz gerekiyor. Bilgiden çok değer odaklı bir ders planını yapmamız lazım. Yine düz anlatımdan artık kurtulmamız lazım.

Feyza Öğretmen: Özellikle bununla ilgili bir genel program yoktu. Sadece dediğim gibi; haklarımız, sorumluluklarımız bölümünde işte bazı haklarımız konusu... Bu süreçten sonra hele ki son dönemde yaşanan, dünyada görülen birçok felaket, afet; hastalıklar, iklim değişiklikleri vesaire bunların hepsi

göz önünde bulundurduğumuzda dersimizde eklenecek daha çok şeyin olduğunu fark ettik. Çocuklara verilecek daha çok değer olduğunu, birçok şeye hazırlık açısından yetersiz olduğumuzu fark ettik. Mesela böyle durumlarda ailemiz ile nasıl vakit geçirebiliriz, psikolojimizin nasıl daha sağlıklı tutabiliriz, birbirimize sosyal hayatta nasıl daha iyi destek olabiliriz. Bu süreçte mesela tüketim çılgınlığı oldu... Medyanın insanları yönetme gücün özellikle dersimizde daha vurgulu şekilde anlatabiliriz... Bu doğrultuda dersimize ek olarak Medya Okuryazarlığı dersi de eklenmesi, belki ikinci bir ders olarak zorunlu seçmeli ders olarak ya da Sosyal Bilgilerin bir ünitesi olarak eklenmesi gerektiğini düşünüyorum...

TARTIŞMA VE SONUÇ

Salgınla baş etme ve Sosyal Bilgiler dersi arasında bağlantı kurma durumları incelendiğinde öğrencilerin büyük oranda bağlantı kurup önemseydiği bir ders olduğu söylenilebilir. Özellikle salgında uyulması gereken kurallar bağlamında hem ifadelerinde hem de karikatürlerinde sıkça sosyal mesafe, maske ve temizlik vurgusu yapılmaktadır. Bunların dersle ilişkilendirerek yapılması Sosyal Bilgilerin hayatın içinden bir ders olması ile açıklanabilir. Ayrıca sosyal izolasyonun yaşandığı salgın döneminde öğrenciler sosyalleşme açısından Sosyal Bilgiler dersinden öğrendikleri iletişim kurma yollarına başvurdukları söylenilebilir. Bireylerin toplumsal ilişkilerden uzak kalması veya yalıtılmış bir biçimde yaşaması anlamına gelen sosyal izolasyon salgın, afet, göç gibi kriz durumlarında artmaktadır. Karantina süreci ile bireyler bu önlem dâhilinde birbirlerinden gerek bedenene gerekse duygusal olarak ayrı kalmaktadır. Özellikle bireyler sevdiklerine bu hastalığı bulaştırma korkusu ile onlardan uzaklaşmak durumunda kalmıştır ve bu da onları yalnızlığa sürüklemiştir. Sosyalleşmenin azaldığı bu dönemde yalnızlık ve asosyallik gibi durumlar ortaya çıkmıştır (Avcu ve Çelik, 2023). COVID-19 salgını da yalnızlık ve sosyal izolasyon duygularını artırmıştır. Yalnızlık, bir bireyin tercih ettiği ve gerçek sosyal ilişkileri arasındaki tutarsızlıktan kaynaklanan öznel sıkıntı olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan sosyal izolasyon, sosyal ağın büyüklüğüne ve sosyal etkileşimlerin sıklığına dayalı nesnel bir ölçüdür (Das vd. diğerleri, 2021). Çaykuş ve Çaykuş (2020) yapmış olduğu çalışmada özellikle sosyal desteğe ihtiyacın arttığı; yaşanan Covid-19 salgını gibi kriz dönemleriyle başa çıkmak için çocukların arkadaşlarıyla vakit geçirme, oyun oynama ve iletişim kurma ihtiyacını daha çok hissettiklerini vurgulamaktadır. Hatun ve arkadaşları (2020) çalışmalarında süreçle baş etmede, sosyal ilişkiler ile sağlık arasında doğrusal yönde ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Yine salgın sürecinde insanların internet ve sosyal medyada vakit geçirme sıklığı artmıştır. Çalışmaya katılan katılımcıların bazıları bu durumun; karantina sürecinde kısıtlanan sosyalleşme durumunun, medya ve kitle iletişim araçlarıyla giderilmesi amacıyla ortaya çıktığını ifade etmektedir. Katılımcılardan süreçle baş etme amacıyla, kaçınma yöntemini kullanmalar da olmuştur. Bunlar da daha çok salgın ile ilgili haberleri takip etmeme ve sosyal medyada vakit geçirme yollarına başvurmuştur.

Salgın zamanında eğitim kurumları zorunlu olarak kapatılırken ve sosyal izolasyon önlemleri uygulanırken salgının etkisini en aza indirmek için kriz pedagojisinden yararlanılmaktadır. Çoğunlukla

acil, uzaktan öğrenme ve öğretim görevini göstermek için kullanılan kriz pedagojisinden, kriz durumunda öğrenmeyi özel yaklaşımlar ile yeniden yapılandırmak için yararlanılır. Böylece krize neden olan afet, savaş, salgın gibi olağanüstü durumlar ile mücadeleyi güçlendirir. Kriz pedagojisi, öğrencileri desteklemek için öğretim ve öğrenme etkinliklerinin ve ilgili değerlendirmelerin tasarımı, geliştirilmesini ve sunulmasını içerir. Aslında krize direncin veya dayanıklılığın pedagojisi denilebilecek bu sistem, öğretmenlerin herhangi bir kritik durum veya acil durumla başa çıkmak için hızlı bir şekilde hareket etmelerini ve yaratıcı bir şekilde uyum sağlamalarını sağlayan bir öğretim ve öğrenme yaklaşımıdır. Dayanıklılık yaklaşımı ayrıca eğitimcilere, özellikle kriz zamanlarında farklı öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak için etkili bir şekilde nasıl yanıt verecekleri konusunda da donanım sağlar. (Khanal, 2021; Chow, Lam ve King, 2020). Kısaca kriz pedagojisi, bireylerin kriz dönemlerinde yaşadıkları travmatik etkilerle başa çıkabilmeleri için destekleyici ve yapılandırılmış öğrenme ortamları sunan, toparlanmayı hedefleyen pedagojik bir yaklaşımdır. Öğrencilerin salgınla baş etme konusunda özellikle SBDÖP’de yer alan öğrenme alanlarından “Birey ve Toplum” öğrenme alanından, süreçte diğer bireylere saygılı olma bağlamında kuralları öğrenerek ve onlara uyarak hak ve sorumluluklarını öğrenme açısından öğrenciler tarafından yarar sağladığı saptanmıştır. Özellikle; iletişim kurma konusunda öğrencilerin yaralanabileceği araçları öğrenmeleri bağlamında Sosyal Bilgilerin etkili olduğu ulaşılan sonuçlardır. Süreçte bireylerin sosyalleşme olanağı bulması en etkili başa çıkma yollarından biri olmuştur. Subölen (2020) çalışmasında benzer vurguları yapmıştır. Sosyalleşme ve mizah yönüyle insanları rahatlatarak birlik ve beraberlik duygusunu kazandıran içerikler ile psikolojik açıdan destek sağlamada sosyal medyanın etkisi büyük olmuştur. Öğretmen görüşlerine göre salgınla baş etme sürecinde yararlanılan bir diğer öğrenme alanı ise 'Bilim, Teknoloji ve Toplum' öğrenme alanıdır. Bu kapsamda, bireylerin özellikle medya ve kitle iletişim araçlarını etkin şekilde kullandıkları vurgulanmıştır. Öğrencilerin, sosyal medya ve kitle iletişim araçlarının kullanımında daha dikkatli davrandıkları ve bu bilinçli yaklaşımı Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla edindikleri ifade edilmiştir. Hatun ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmada, bireylerin başa çıkma sürecinde kaçınma davranışları sergilediklerini; bu bağlamda medyadan uzak durma eğilimi gösterdiklerini ve teknoloji kullanımında artış yaşandığını ortaya koymuşlardır. Özellikle bireyler medyada yer alan içeriklerin uyarılarından yüksek oranda etkilendirmektedir. Bununla birlikte teknoloji, bilim insanları tarafından bilimsel araştırmalar sonucu aşılarda bulunması, konuları öğrencilere katkı sağlamıştır. “Kültür ve Miras” öğrenme alanı ise geçmişte yaşamış bilim insanları ve savaş döneminde çıkan hastalıklar bağlamında ele alınan öğrenme alanı olmuştur. Yine çevreye duyarlı olma dünya kaynaklarının kullanımı bağlamında “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı; diğer ülkelerin durumu ve afetler bağlamında da yine “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı da yararlanılan diğer bir öğrenme alanı olarak belirtilmiştir. Öğretmenler açısından salgın ile baş etme konusunda yararlandıkları öğrenme alanlarına ilişkin görüşleri sorulduğunda, öne çıkan öğrenme alanları özellikle; İletişim, hak ve sorumluluklar bağlamında

“Birey ve Toplum”, bilimsel gelişmeler, bilim insanlarının tıp alanında çalışmalara, medya kullanımı alanlarında “Bilim Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanları vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilere nüfus, göç hareketleri gibi durumlar bağlamında “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı, seyahat özgürlüğü konularında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanından konular anlatılmıştır. “Etkin Vatandaşlıkta” yine öğretmenlerin yararlandığı öğrenme alanı olarak vurgulanmıştır. İlgili çalışmalara göre ise Sosyal Bilgiler dersi öğrenme alanlarından, “Birey ve Toplum”, “İnsanlar Yerler ve Çevreler”, “Üretim Dağıtım ve Tüketim” ve “Küresel Bağlantılar” da afete hazırlık eğitimi ile ilgili kazanımlar yer almaktadır. Konu ile ilgili ise en fazla kazanımın “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında bulunduğu da çalışmada vurgulanmıştır (Başbüyük ve Pala, 2023).

Salgınla baş etme konusunda Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerlerin öğretmenler tarafından değerlendirmeleri sonucunda; “Dayanışma”, “Sorumluluk”, “Yardımseverlik”, “Duyarlılık”, “Tasarruf”, “Aile birliğine önem verme”, “Bilimsellik”, “Vatanseverlik” ve “Dostluk” değerlerinin ön plana çıktığı ve baş etme sürecinde etkili olduğu görülmektedir. Sonuçlarla ilişkili olarak bazı kaynaklar (Başbüyük ve Pala, 2023), afet eğitimde yardımlaşma ve dayanışma temalarına SBDÖP’de yer verildiğini ifade etmiştir.

Kan (2010), Sosyal Bilgiler dersi ve değerler eğitimi ile ilgili yaptığı çalışmasında, kuramsal bilgiler teorik bilgiler ile becerilerin ve onların uygulanması bağlamında; değerlerin önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Değerler, toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde oluşturulması ve devamlılığı için gelecek nesillere aktarılması gereken ahlaki duygulardır. Salgın ile baş etme bağlamında öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde yer alan becerilerden özellikle bahsettikleri; “Empati”, “Değişim ve sürekliliği algılama”, “Girişimcilik”, “İletişim”, “Medya okuryazarlığı” ve “Gözlem becerisi” ön planda olmakla birlikte, “Araştırma”, “Eleştirel düşünme”, “İşbirliği”, “Öz denetim”, “Ekonomi ve Çevre okuryazarlıkları” da yararlanılan diğer beceriler olarak vurgulanmıştır. Bu süreçte bireylerin yararlanarak güç aldığı değerler olmuştur. Hatun ve arkadaşları (2020), çalışmalarında empati kurmanın bu dönemde bireyi güçlü kılan bir beceri olduğundan bahsetmiştir. Arslan (2020) araştırmasında, pandemi sonrasında; “Bilgi, Medya ve İletişim Becerileri” alanında bilgi edine konusunda bilinçlenme bağlamında öğretmen ve öğrencilerin kazanması gereken 21. Yüzyıl becerileri içinde en önemli beceri olarak tercih edilmiştir.

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik genel değerlendirmeleri, bu dersin diğer branşlardan farklı olarak çeşitli açılardan avantajlar sunduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenler, Sosyal Bilgiler dersinin hayatın içinden konulara yer vermesi, sözel bir yapıya sahip olması, disiplinler arası bir anlayışa dayalı olarak çok çeşitli konuları kapsayabilmesi ve alt disiplinlerinden biri olan Coğrafya aracılığıyla salgınla ilgili bilgi ve becerileri barındırması gibi yönlerini güçlü bulmaktadır. Ancak ders saatinin yetersizliği, teorik bilgi yoğunluğu ve çoğunlukla anlatım temelli geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanılması nedeniyle öğrenciler açısından sıkıcı olabileceği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda, Sosyal Bilgiler dersinin salgın gibi toplumsal krizlerle baş etmede daha etkili olabilmesi için öğretim programının gözden geçirilmesi ve çağdaş yaklaşımlar doğrultusunda yenilenmesi gerektiği

vurgulanmıştır. Ayrıca süreçte ön plana çıkan medya okuryazarlığı, değer eğitimi, afete hazırlık eğitimi ile ilgili konuların detaylandırılması önem kazanmıştır. Yine dersin daha etkili olabilmesi için programın güncellenmesi, uygulama ağırlıklı olması ve ders saatinin artması önerileri de öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Bu sonuçların örtüştüğü çalışmalardan biri olan Varol (2022), dersi içeriğinin yaşama dönük ve güncel olması bağlamında olumlu bulurken, içeriğin yoğun, ders saatinin az olmasını da SBDÖP adına olumsuz yapısal özellikler olarak belirtmiştir.

Yine çalışmaya katılan öğretmenlerin eleştirdiği noktalardan biri de teorik bilgi yoğunluğudur. Buna bağlı olarak dersin ezberci ve klasik sistemle işlenmesi durumu ortaya çıkmıştır. Nitekim bu sonucu destekleyen diğer bir çalışmaya (Kaya ve Öner, 2017) göre, Sosyal Bilgiler dersinin nihai amacı bireyin yaşadığı topluma, ülkesi ve dünyaya duyarlı ve sorumluluklarının bilincinde olan topluma uyum sağlamış bireyler yetiştirmektir.

Gül (2017) çalışmasında, küresel afetlerin dünya hayatını tehdit eden önemli konularından biri olan; küresel ısınma üzerinde durarak, saptamalarda bulunmuştur. Özellikle 21. Yüzyılda çevrenin büyük tahribatı ile birlikte oluşan sıkıntılardan birinin küresel ısınma olduğu ve bunun üzerinde de insan etkisinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, yalnızca küresel ısınma değil pek çok doğa olaylarının yaşandığı, bunun da üstesinden ancak çevresine karşı duyarlı ve bilinçli bireyler yetiştirilmesi ile gelinebileceğini vurgulamıştır. Bu anlamda, çevre eğitimi ile ilgili özellikle yapılan çalışmaların; bilinç oluşturmak için daha dikkat çekici olması gerektiğini ve farklı yöntem tekniklerden, örneğin karikatür gibi yöntemlerden yararlanılarak konunun daha kalıcı ve eğlenceli hale getirilmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Değirmenci, Kuzey ve Yetişensoy (2019), Sosyal Bilgiler ders kitaplarında afet ile ilgili konuların yoğun olarak Türkiye ve dünyada daha sık meydana gelen afetler üzerinden anlatıldığını en çok ise deprem afetine yer verildiğini belirlemiştir.

Çalışması sonucunda özellikle doğal afetlerin meydana gelmesi, zararları ve korunma yollarının 6. sınıf düzeyinde çok yeterli olmadığı bu nedenle 6. sınıfta afete hazırlık eğitimi bağlamında farklı ek kazanımlara ihtiyacın olduğu belirtilmiştir (Başbüyük ve Pala, 2023).

Çalışmada görüşleri alınan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin vurguladığı bir başka durum ise Sosyal Bilgiler dersinin aslında konuları bağlamında güncel olan her olayı ele alabilen ve sohbet ile öğrencilerin de kendini rahatça açabileceği bir ders olmasıdır. Ayrıca süreçte sosyalleşebilecekleri ortamı sunmasıydı. Bu konuda salgın ile baş etmede diğer branşlara göre avantajlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergin (2011) çalışmasında, yer alan öğretmen görüşlerine göre Sosyal Bilgiler dersinde çevre konularının sınırlılığından bahsetmiştir. Kazanımların, içeriğin ve değerlendirme etkinliklerinin yeterli olmadığını vurgulamıştır. Salgın döneminde fiziki olarak bir araya gelme durumu olmayan bireyler çevrim içi ortamlarda bir araya gelerek iletişim kurmuşlardır. Bu anlamda benzer sonuçlara ulaşan Turan, Karasu Avcı (2018) çalışmalarında “Birey ve Toplum” öğrenme alanına ek olarak “Dijital İletişim” ve “Dijital Etik” konuları eklenmelidir şeklinde öneride bulunmuştur. Kırıkkaya, Ünver ve Çakın (2011) çalışmalarında, afete hazırlık eğitimi kapsamında Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programı’nın öğretmenlerce değerlendirilmesi sonucunda, çalışma ile örtüşen sonuçlar elde etmiştir. Afete hazırlık

eğitiminin yaygınlaşması ve sürekli hale gelmesi, yine kitap içerisinde konu ile ilgili etkinliğin az olması, afete hazırlık eğitime yönelik materyallerin sınırlı olması ve afet ile ilgili konuların dönemin sonuna doğru denk gelmesinden konuların yetişmediğini belirtmiştir. Afet riskleri, azaltma ve hazırlık stratejileri hakkında eğitim içeren afete hazırlık eğitimi, afetlerin olumsuz sonuçlarını azaltmaya yönelik bir yaklaşımdır. Afete hazırlık eğitimi, toplumların afet öncesi, sırası ve sonrasında yapmaları gereken bilgi, beceri ve tutumları geliştirmelerini amaçlayan sistematik bir eğitim sürecidir. Afet riskleri, azaltma ve hazırlık stratejileri hakkında eğitimi içeren afete hazırlık eğitimi, afetlerin olumsuz sonuçlarını azaltmaya yönelik bir yaklaşımdır. Afete hazırlık eğitiminin amacı, tehlikelerin olumsuz sosyal ve ekonomik etkilerini azaltmak için bir güvenlik ve dayanıklılık kültürü oluşturmaktır. Afet eğitim programları ve medya, afet riskleri ve aileleri hazırlama yolları hakkında bilgiler içerir. Örneğin aile acil durum planları oluşturma, ev ve kira sigortası satın alma ve yiyecek, su ve erzak stoklama (Johnson vd. 2014).

ÖNERİLER

Afete hazırlık eğitimi alanında ders kitabı içeriğinin yetersiz olduğu ve bazı öğretmenlerin bu konuda pedagojik altyapısının iyi olmadığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak şu önerilerde bulunulabilir;

- Çevre ve afet ile ilgili konuların yer aldığı Sosyal Bilgiler dersi kapsamında; geçmişte yaşanmış, bugün yaşadığımız ve gelecekte de yaşanması kuvvetle muhtemel olan salgın olgusunun doğrudan programda verilmemesi araştırma sürecinde hem öğretmen hem de öğrenciler tarafından problem olarak vurgulanmıştır. Bu durumda programda afet konuları ile ilgili olarak “Biyolojik Afet” olan salgın konusuna da yer verilmesi önerilmektedir.
- Salgın sürecinde en büyük etkilerden biri bireyler arası iletişimin kısıtlanması ve sosyal izolasyon olmuştur. Bu doğrultuda bireylerin kriz dönemlerini nasıl yönetebileceğine dair fikir ve becerilerin teknoloji ile bütünleşmiş şekilde kazandırılmasına Sosyal Bilgiler dersinde yer verilebilir.
- Salgın sürecinde ve hayatın hemen her döneminde 21. yüzyılda gelişen teknoloji ile desteklenen medya araçları bireylerin hem bilgi aldığı hem de sosyalleştiği alanlar olmuştur. Bu doğrultuda; Sosyal Bilgiler dersi, öğrenme alanları ve TYÇ kapsamında kazandırması hedeflenen davranışların daha etkili ve güncel hale getirilmesi gerekmektedir.
- Çalışmaya katılan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinin doğrudan sadece bilgi aktaran bir ders haline gelmemesi gerektiğine değinerek; uygulama, beceri ve değer eğitimi ağırlıklı olması gerektiğini vurgulamıştır. İnsanın önemli gereksinimi olan sosyalleşme becerisinin geliştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.

Yazar Katkı Oranı

Yazarların bu makaleye katkı oranı eşittir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu makale ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Etik Onay

Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 12.12.2022 tarihli ve 454542 protokol numaralı kararla bu çalışma için etik kurul onayı alınmıştır. Ayrıca, araştırmanın yürütüldüğü ilin Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler temin edilmiştir. Öğrenci velilerinden ise "Veli Onam Formu" aracılığıyla izin alınarak araştırma sürecinde veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKÇA

- AFAD (2023) Açıklamalı afet terimleri sözlüğü. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden 15.04.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Akdağ, H., Oğuz, R., Tatar, O., Subaşı, Y. (2014). Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının güncel olaylar bağlamında öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014 (2), 49-65. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/7322/95827>
- Arıkan, B. (2022) *Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin EBA canlı ders uygulamasına ilişkin görüşleri*. (Tez no.736629) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Arslan, A. (2020). Öğretmen adayları perspektifinden pandemi öncesi ve sonrası öğrencilere kazandırılması gereken 21. yüzyıl becerilerinin belirlenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 553-571. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.779446>
- Avcu, K.M. ve Çelik, Ö.Ç. (2023). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının pandemi kavramına yönelik metaforik algıları. *Turkish Journal Of Educational Studies*, 10(1), 61-84.
- Başbüyük, A. ve Pala, Ş. M. (2023). Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve coğrafya dersi öğretim programları kazanımlarının afete hazırlık eğitimi açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 25(2), 184-197. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1063242>
- Bilge, Y. ve Bilge, Y. (2020). Koronavirüs salgını ve sosyal izolasyonun psikolojik semptomlar üzerindeki etkilerinin psikolojik sağlık ve stresle baş etme tarzları açısından incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23. DOI: 10.5505/kpd.2020.66934
- Çaykuş, E. T. ve Mutlu Çaykuş, T. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde çocukların psikolojik dayanıklılığını güçlendirme yolları: ailelere, öğretmenlere ve ruh sağlığı uzmanlarına

- öneriler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Covid-19 Özel Sayısı 2 ,95-113.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/54658/738573>
- Değirmenci, Y., Kuzey, M. ve Yetişensoy, O. (2019). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Afet Bilinci ve Eğitimi. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 33-46.
<https://doi.org/10.30900/kafkasegt.591345>
- Das, A., Padala, K. P., Crawford, C. G., Teo, A., Mendez, D. M., Phillips, O. A., ... & Padala, P. R. (2021). A systematic review of loneliness and social isolation scales used in epidemics and pandemics. *Psychiatry research*, 306, 114217. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2021.114217>
- Dewey, J. (1996). *Demokrasi ve eğitim*. Türkiye: Başarı Yayıncılık.
- WWF (2020). Doğanın yok oluşu pandemilerin yükselişi. <https://www.wwf.org.tr/?9920/Doganin-Yok-Olusu-ve-Pandemilerin-Yukselisi>.
- Ergin, E. (2011). *Çevre bilinci geliştirmede sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin öğretmen görüşleri (Elâzığ ili örneği)* (Tez no. 289553) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Gider, H. (2023). *Covid-19 salgını sürecinde ilköğretim kademesinde gerçekleşen uzaktan eğitimin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: Tekirdağ ili örneği* (Tez no. 778134) [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Gürel, D., Er, H. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre küresel salgınlarkarşısında güç aldığımız değerler: Covid-19 örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 573-596
- Hatun, O., Dicle, A. N. ve Demirci, İ. (2020). Koronavirüs salgınının psikolojik yansımaları ve salgınla başa çıkma. *Turkish Studies*, 15(4), 531-554.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44364>
- Jennings, I., ve Newman, P. (2008). “*Cities as sustainable ecosystems*”. Principles and Practices.
- Johnson, V.A., Ronan, K.R., Johnston D.M., Peace R. (2014). Evaluations of disaster education programs for children: A methodological review Author links open overlay panel. *International Journal of Disaster Risk Reduction* Volume 9, Pages 107-123
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 138-145.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36197/407034>
- Kaya, E. (2021). *Sosyal Bilgiler dersinin tasarım süreci*. E. Kaya (Ed.), *Sosyal Bilgiler Dersi ve Eğitiminin Tasarımı* içinde (s.11) Ankara: Pegem Akademi
- Kaya, E. ve Bayram, H. (2021). Decroly’nin toplu öğretim sistemi ile Türkiye’deki sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 483-504. <https://doi.org/10.18039/ajesi.786992>
- Kaya, E., & Bayram, H. (2021). Utilization of the research compliance matrix in educational research design and evaluation: Design-based research. *International of Education Technology and Scientific Researches*, 6(15), 887-944. <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.325>
- Khanal, R. (2021). Crisis pedagogy: Student perceptions of pedagogical transition amidst the COVID-19. *Pedagogical Research*, 6(2), em0094. <https://doi.org/10.29333/pr/10826>

- Chow, R.S., Lam, C.M., King I. (2020). *Crisis Resilience Pedagogy (CRP) for teaching and learning* IEEE International Conference on Teaching, Assessment, and Learning for Engineering (TALE).
- Kırıkkaya, E. B., Ünver, A. O. ve Çakın, O. (2011). İlköğretim fen ve teknoloji programında yer alan afete hazırlık eğitimi konularına ilişkin öğretmen görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 5 (1), 24-42. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/balikesirnef/issue/3372/46534>
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28. <https://doi.org/10.18094/si.51496>
- Koncu, H., & Ökten, K. H. (2020). Salgın hastalıkların gölgesinde yaşamak. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (22), 197-199.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*, (4. Edition). John Willey & Sons Incorporated.
- Newman, P. (2009). Transport opportunities: Towards a resilient city. In John O'Brien (ed.) *Opportunities Beyond Carbon: Looking forward to a sustainable world* (pp. 98-115). Melbourne University Press.
- Özden, K., & Özmat, M. (2014). Salgın ve kent: 1347 veba salgınının Avrupa'da sosyal, politik ve ekonomik sonuçları. *İdealkent*, 5(12), 60-87.
- Subölen, S. (2020). Covid 19 pandemisi sürecinde stresle baş etme yöntemi olarak sosyal medyada mizah olgusu: cezmikalorifer ve saykodelipaylasimler isimli instagram hesaplarının analizi. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 11(42), 123-142. DOI: 10.5824/ajite.2020.03.005.x
- Şanlı, S. (2007). *Sosyolojik açıdan sosyal bilgiler ders kitapları ve sosyalleştirme rolleri*. (Tez no. 210653) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Tuncel, G. (2017). Sosyal bilgiler dersinde karikatürlerle küresel ısınma eğitimi üzerine örnek bir çalışma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (35), 87-94.
- Tunç, A. ve Atıcı, F. Z. (2020). Dünyada ve Türkiye'de pandemilerle mücadele: Risk ve kriz yönetimi bağlamında bir değerlendirme. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 329-362.
- Turan, S. ve Karasu Avcı, E. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programı'nın dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38.
- Varol, B. (2022) *Covid-19 salgını sırasında ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulamalarının incelenmesi*. (Tez no.774486) [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme sorunu: Nicel ve nitel paradigmalardan örnekleme kuramına bütüncül bir bakış. *Kesit Akademi Dergisi* (11), 421-442.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

The COVID-19 pandemic has profoundly impacted all aspects of human life, from healthcare and economics to education and social interactions. This global crisis has highlighted the importance of building resilient societies capable of adapting to and recovering from biological disasters. While pandemic response has traditionally been viewed through the lens of natural sciences, the social dimensions of such crises require examination through social sciences as well. As Tunç and Atıcı (2020) emphasize, countries have developed various methods to overcome material losses and casualties during pandemic periods, creating a knowledge base that can be utilized in similar situations.

Social Studies education, with its interdisciplinary nature and focus on developing active, responsible citizens, plays a crucial role in preparing individuals to navigate complex societal challenges, including pandemics. According to Dewey (1996), education is life itself not merely preparation for life but an active process where individuals gain skills and experiences to solve problems they encounter. This perspective is particularly relevant when considering how Social Studies education can contribute to pandemic resilience.

This study investigates the role of Social Studies education in helping students cope with pandemic-related challenges and building societal resilience. The research explores how Social Studies curriculum elements, including learning domains, values, and skills, can be leveraged to develop students' capacity to understand and respond to biological disasters such as pandemics.

METHODOLOGY

This qualitative research employed a basic qualitative research design to explore teachers' and students' perspectives on the role of Social Studies education during the pandemic. As Merriam and Tisdell (2015) note, basic qualitative research is commonly used in education and involves data collection through interviews, observations, or document analysis. The study group consisted of 18 seventh-grade students and 5 Social Studies teachers from a middle school in Ankara, Turkey, selected through criterion sampling.

Data were collected through semi-structured interviews with both teachers and students, as well as student-created cartoon drawings depicting their understanding of the pandemic's relationship to Social Studies education. The research utilized descriptive analysis to interpret the data (Yıldırım & Şimşek, 2021). Interview recordings were transcribed and analysed through repeated readings to identify recurring codes and themes. The cartoon drawings provided additional insights into students' conceptual understanding of how Social Studies education relates to pandemic coping strategies.

FINDINGS

The analysis revealed that students established strong connections between Social Studies education and pandemic coping strategies across multiple dimensions. Through their cartoon drawings and interviews, students demonstrated understanding of how Social Studies concepts applied to pandemic situations, particularly regarding social rules, civic responsibilities, communication skills, and media literacy.

Students frequently referenced the "Individual and Society" and "Science, Technology and Society" learning domains when discussing pandemic-related topics. They emphasized how Social Studies helped them understand the importance of following health protocols, maintaining social distance, and fulfilling civic responsibilities during the crisis. As one student, Melisa, noted: "Social Studies is a course about life itself, so there's already a strong connection between them."

The impact of social isolation during the pandemic was particularly evident in students' responses. As Avcu and Çelik (2023) indicate, the restriction of socialization opportunities and confinement to homes led to increased loneliness and asocial behaviours. Students' cartoons frequently depicted isolation scenarios and the role of technology in maintaining social connections. Duman's cartoon, for example, illustrated how Social Studies lessons on communication helped students reconnect socially: "When people were withdrawn during that time, when they studied communication or Individual and Society lessons, they started talking with their friends, at least by phone."

Teachers identified several learning domains as particularly relevant during the pandemic. The "Individual and Society" domain was most frequently mentioned (n=4), particularly for teaching about rights, responsibilities, and communication skills. The "Science, Technology and Society" domain (n=3) was utilized for discussing scientific developments, media literacy, and the role of technology during the pandemic. As Teacher Esra explained: "I think Social Studies is the course that can best utilize this process... it's a course very much about life itself."

Regarding values education, teachers emphasized solidarity (n=4), responsibility (n=3), helpfulness (n=3), sensitivity (n=2), and thrift (n=2) as crucial values developed through Social Studies during the pandemic. As Kan (2010) argues, values are moral sentiments that must be transmitted to future generations for the healthy formation and continuity of social structure. Teacher Kaan highlighted this importance: "We need to focus on our values. For example, we need to teach our subjects focusing on values like family unity, respect, and responsibility."

The skills most frequently identified by teachers included empathy (n=4), perceiving change and continuity (n=3), entrepreneurship (n=2), communication (n=2), media literacy (n=2), and observation (n=2). These findings align with Arslan's (2020) research, which identified information, media, and communication skills as the most important 21st-century competencies students and teachers need to develop post-pandemic.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The findings demonstrate that Social Studies education serves as a vital component in developing pandemic resilience among students. The interdisciplinary nature of Social Studies allows it to address multiple dimensions of pandemic response, from understanding scientific developments to navigating social and ethical challenges. Students' ability to connect classroom learning to real-world pandemic experiences indicates the subject's relevance and practical applicability.

The emphasis on communication skills and media literacy reflects the critical role of information management during health crises. As Hatun et al. (2020) found, individuals employed various coping strategies during the pandemic, including avoidance behaviours and increased technology use. Social Studies education's focus on critical media consumption proved essential as students navigated the overwhelming flow of pandemic-related information.

The concept of crisis pedagogy, as described by Khanal (2021), provides a framework for understanding how Social Studies education can support students during emergencies. Crisis pedagogy involves restructuring learning with special approaches to strengthen crisis response, helping educators respond effectively to diverse student needs during critical periods. The teachers in this study demonstrated elements of crisis pedagogy by adapting their Social Studies instruction to address pandemic-related social and emotional needs.

However, the research also identified limitations in current Social Studies education regarding pandemic preparedness. Teachers noted that while the curriculum addresses various disasters, biological disasters like pandemics receive limited direct attention. As Teacher Hatice observed: "The pandemic was actually a surprise for us. It's not a directly taught topic, only mentioned in 7th grade in the People, Places and Environments unit under factors limiting settlement." This gap in the curriculum was also noted by Başbüyük and Pala (2023), who found that disaster preparedness education in Social Studies primarily focuses on more frequently occurring disasters like earthquakes.

RECOMMENDATIONS

The findings indicate that textbook content in disaster preparedness education is insufficient and that some teachers lack adequate pedagogical foundation in this area. Based on the research findings, the following recommendations are proposed:

Within the scope of Social Studies courses that include environmental and disaster-related topics, both teachers and students identified as problematic the absence of direct coverage of pandemics, biological disasters that have occurred in the past, are occurring today, and are highly likely to occur in the future. Therefore, it is recommended that pandemic topics be included in the curriculum as "Biological Disasters" within disaster-related content. One of the most significant impacts during the pandemic period was the restriction of interpersonal communication and social isolation. Accordingly, Social Studies courses could incorporate ideas and skills for managing crisis periods through technology-integrated approaches, enabling individuals to develop crisis management capabilities. During the pandemic and throughout various life stages, technology-supported media tools in the 21st century have become spaces where individuals both acquire information and socialize. In this context, the targeted behaviours within Social Studies courses, learning domains, and the Turkish Qualifications Framework need to be updated and made more effective and current. Teachers participating in the study emphasized that Social Studies should not become merely a knowledge-transmission course; rather, it should prioritize practical applications, skills development, and values education. Arrangements could be made to develop socialization skills, which constitute an essential human need.